

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtfrij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den kapitein der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Breda, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

VERHAAL

VAN DEN

PALEMBANGSCHEN OORLOG

VAN 1819—1821,

DOOR

A. MEIS,

Kapitein-Adjutant bij den Generaal-Majoor, Kommandant van het Nederlandsch Oost-Indische leger.

(Vervolg van n°. 8.)

« De hoop, om de rivier te kunnen overtrekken, was nu veel verminderd, daar dit in het gezicht van ten minste vijftien, wel is waar ligte, doch goedbediende vuurmonden, zoude moeten geschieden. De Kolonel DE LA FONTAINE en de Kapitein VAN DER WIJCK gingen de rivier nog wat hooger op, om naar eene gemakkelijke passage te zoeken, wyl men mogt vooronderstellen, dat de prauwen zich niet zoo verre van onder de bescherming der *Peladjoe*-batterij zouden durven verwijderen; doch hun zoeken was vruchteloos, en ook wij mogten ons niet te ver van de operatielijn verwijderen.»

« Gebrek aan artillerie om de vijandelijke prauwen te kunnen verwijderen, en het buitengewoon hooge water in den nacht van den 16den op den 17den, dat ten minste 1½ voet boven het reeds drassige terrein steeg, maakten het onmogelijk hier langer te vertoeven, daar nog één nacht als deze, onvermijdelijk het ziek worden van een groot getal manschappen ten gevolge moest hebben.»

« In den nacht werd op de overzijde met veel bedrijvigheid gewerkt; wat en waaraan, kon men evenwel niet waarnemen.»

« Ten 5 ure in den morgen van den 16den het water wat gezakt zijnde, werd met den terugtocht een aanvang gemaakt, welke ook zonder eenigen tegenspoed ten einde liep. Om 7 uren hadden de troepen de landingsplaats weder bereikt.»

Dezelfde redenen die den 17den het plan tot den aanval der schepen vrijdeld hadden, deden zulks ook den 18den.

Den 19den kwam eene koelte uit het Z. O. op; de Generaal deed sein geven, om zeilende de vijandelijke batterijen te naderen en om de landingstroepen in de daarvoor bestemde bootten te doen overgaan, terwijl op zijn last inmiddels de korvet *Zeepaard* beproefde, om tegen den ebstroom in te zeilen; dit niet gelukkende, alzo de stroom meer vermogt dan de wind, en daar de laatste alras geheel ging liggen, zoo moest ook voor dezen dag van den aanval worden afgezien.

De Generaal seinde nu al de kommandanten van schepen en de kommandanten der verschillende wapenkorpsen aan boord van het vlagschip, en gaf de noodige bevelen en voorschriften om den volgenden dag, in weerwil van wind en stroom, te kunnen ataqueren.

Gedurende de dagen van den 17den, 18den en 19den Junij had de vijand verscheidene malen branders afgezonden, onder anderen op den 19den acht te gelijk, waarvan één tegen den boeg van het fregat *van der Werff* kwam en dit schip eenige oogenblikken in groot gevaar bragt; door het steken van het touw en het boegseren der sloepen, werd het er echter spoedig van bevrijd. Overigens bepaalden zich alle vijandelikheden in deze dagen, tot de wisseling van eenige kanon- en gewerschoten van de voorposten met de batterijen en den oost- en westwal.

20ste Junij.

In den nacht waren door de sloepen werpen uitgebragt tot aan de vijandelijke batterijen, op de verschillende plaatsen waar de schepen hunne positie tot het gevecht moesten nemen. De troepen van het 18de regiment en van de pionniers, voor de landing bestemd, hadden zich in de verschillende landingsbooten achter het vlaggeschip verzameld. Iedere boot had de noodige gereedschappen, om palissaden en verhakken uit den weg te kunnen ruimen, en de pionniers, in twee detachementen, onder de Kapiteins VAN DER WIJCK en KEER gesplitst, waren voorzien van alle gereedschappen die zij konden noodig hebben.

Des morgens om half vier ure begaf zich de Generaal met zijn staf aan boord van de schoener *Johanna*, en om 4 uren werd

aan de schepen, door het hijschen van eenen lantaarn, het sein gegeven om op te werken. De schoener *Johanna* ankerde op een klein kanonschot van de vijandelijke batterijen, in het midden der rivier. De landingstroepen verzamelden zich aan de te voren, bij de verkenning gekozen landingsplaats. Eene heijige en mistige lucht verhinderde de wederzijdsche partijen elkanderen te zien.

Ten half 7 ure werd van de vijandelijke batterijen een los, en kort daarna een scherp schot gedaan: de *Nassau* was toen tot aan den hoek der *Peladjoe* genaderd. Een kwartier later begon de vijand het vuur op al zijne batterijen. Om half 8 ure kwam de Malaksche bode *SANCTA MARIA*, welke in gouvernementdienst was, met zeven gewapende prauwen aanroeijen, om deel te nemen aan het gevecht; in afwachting van nadere bevelen, nam hij positie in de nabijheid van het vlaggeschip. Om 8 uren waren de kanonneerbooten, als ook de kielligters op den hun aangewezenen post; de eerstgenoemden rigten hun vuur tegen de batterij *Gombora* en de anderen het hunne tegen de waterbatterij, waarop de korvet *Zeepaard* ook reeds vuur maakte, schoon zij hare ankerplaats nog niet had bereikt; de kielligters lagen tusschen de palen gemeerd. Om kwart voor 9 uur waren de *Nassau* en de *van der Werff* op hunne posten aangekomen, hadden werpen uitgebragt om slaags te halen, en openden nu het vuur. Ongeveer een half uur later konde ook de *Dageraad* deel aan het gevecht nemen, uit gebrek aan ruimte evenwel slechts met een gedeelte harer batterij, en nog wel in eene schuinsche rigting: de reeds achterlijke ligging van de *Dageraad*, was oorzaak dat de *Venus* en de *Ajax* in het geheel niet aan het vuur toebrengen konden. Nu begon de mist wat op te trekken en verkreeg men een vrij gezigt over de vloot. Om half 10 ure zond de vijand enige branders af, die echter binnen de palen bleven liggen. Ten 10 ure zond de Generaal twee sloepen naar de kanonneerbooten, om te vernemen, of de verflaauwing van het vuur aan die zijde een gevolg was van schade aan onze, of aan 's vijands kant. Een kwartier later werden de prauwen van den Majoor *Radja-AKIL* en van den Malakschen bode *SANCTA MARIA*, te zamen 16 stuks, derwaarts gedirigeerd, met last, om, zoo mogelijk, door de palen heen te dringen en zich te verzekeren of de batterij *Gombora* tot zwijgen gebragt was; de Generaal had aan deze twee inlandsche hoofden zijne Adjudanten, den Kapitein *GEORGE* en den Luitenant *DE STUERS* toegevoegd.

Het ankertouw van de *Dageraad* werd afgeschoten; daardoor een oogenblik schuins komende te liggen, was dit fregat in de gelegenheid de volle laag te geven, doch nu dreef het af tot tegen den uithoek der *Peladjoe*, aan welken het met het achterschip vastgeraakte: het was met moeite en door

medehulp van eenige sloepen, die de Generaal onder den Luitenant-ter-Zee 1ste klasse *BUYS*, tot assistentie gezonden had, dat men het schip weder vlot kreeg; het ging nu dwars liggen, doch werd voor eene tweede en derde maal van zijne touwen los geschoten.

Ten 10 $\frac{3}{4}$ uur ontving de Generaal van den Luitenant der 1ste klasse *JOLLY*, kommanderende de 3de divisie der tegen de *Gombora* in actie zijnde booten, dat op deze booten alles wel ging, dat van de batterij *Gombora* slechts nu en dan nog een enkel schot gedaan werd, maar zij meer te lijden hadden van de *Water- en Peladjoe-battery*; de Luitenant *JOLLY* verzocht tevens om weder-aanvulling van munitie. De Generaal gaf last, om, zoo daar mogelijkheid toe was, met de booten door de palen in te dringen, en zond den Luitenant *VAN GEEN*, om de gevraagde munitie van het artillerieschip *de Gezusters* af te halen en naar de booten voor de *Gombora* te brengen.

Nu werd ook het touw van de *Nassau* afgeschoten, waardoor dit schip een weinig uit zijne positie geraakte; deszelfs voortuig was ontramponneerd, ten gevolge waarvan het eenigen tijd weinig vuur maakte. Ook de *van der Werff* werd meermalen van zijne touwen geschoten, doch had het geluk zich telkens spoedig te kunnen herstellen.

Ziende, dat reeds twee kanonneerbooten bezig waren om zich door de palen voor de *Gombora* te werken, zond de Generaal order aan den Kolonel *BISCHOFF*, om 500 man naar die batterij te zenden, met een detachement artillerie en een detachement pionniers, ten einde dezelve zoo mogelijk te nemen.

De korvet *Zeepaard*, waarvan het werp, waarop zij omgehaald was, al spoedig na het openen van haar vuur, werd afgeschoten, haalde nu dwars tegen de palen en kwam daardoor in de voordeeligste positie om de *Water-battery* te beschieten; — de *Dageraad* en de *Nassau* hadden werpen uitgebragt, en waren reeds aan het opwerken naar hunne, door het afschieten der touwen verlorene, positiën; — de Luitenant *LE JEUNE* maakte zich gereed om met eenige gewapende sloepen de waterbatterij te nemen, — en de twee vorengesegde kanonneerboten waren reeds de palen doorgedrongen, toen omstreeks kwart voor 12 ure, de Kapitein-ter-Zee *LEWE VAN ADUARD* van het fregat *van der Werff*, het sein gaf om met de gezamenlijke schepen van de vijandelijke batterij terug te trekken!

De Generaal deed de schoener *Johanna* oogenblikkelijk seinen om het bevel van den Kapitein *LEWE VAN ADUARD* te contramanderen, en zond den chef van den staf voor de marine, de Kapitein-Luitenant ter Zee *BAKKER*, naar het fregat *van der Werff*, om te vernemen wat de reden was van het sein tot verwijdering van de batterijen, juist op het oogenblik dat de kans der overwinning zoo schoon scheen te staan.

Even na het vertrek van den chef van den staf voor de ma-

rine, kwam de Luitenant-ter-Zee der 1ste klasse KOOPMAN, eerste officier op het fregat *van der Werff*, den Generaal namens zijnen kommandant berigten, dat het slagverband op de *van der Werff* vol gewonden lag, reeds 1 officier en 14 man daar aan boord gesneuveld waren; dat het meerendeel der stukken voor het oogenblik gedomonteerd was, doordien de broekings stuk geschoten waren, de *Dageraad* nog niet weder in positie gekomen en de *Nassau* achter de *van de Werff* geraakt was, zoodat beide deze schepen geen vuur hadden kunnen geven, en de *van der Werff* dus geheel alleen het vuur van de groote batterij had moeten uitstaan; alle welke redenen den Kapitein-ter-Zee LEWE VAN ADUARD hadden doen goedvinden, het sein tot verwijdering van de batterijen te geven, om het gevecht den volgenden dag te kunnen hervatten.

Ziende dat, ten gevolge van het eerste sein, alles reeds in vollen aftogt was, gaf de Generaal den eersten officier van de *van der Werff* het bevel mede, om met dat schip achteruit te halen, en liet nu ook van de *Johanna*, het sein tot verwijdering van al de vaartuigen geven.

Op het eerste sein, van de *van der Werff* gegeven, kwamen de troepen die aan de *Gombora* hadden moeten landen, bevel om tot nader order te wachten, welk bevel nu was, naar hunne respectieve bestemming terug te keeren. Van de twee booten, die reeds door de palen gedrongen waren, was de eene door de vele bekomene grondschooten, gezonken, en moest ook de andere, als niet spoedig genoeg weder buiten de palen kunnende komen, in de magt des vijands gelaten worden. De equipagiën van beide de booten waren echter in zekerheid.

Om 1 uur in den namiddag, alle schepen tot buiten het bereik der batterijen afgezakt zijnde, begaf de bevelhebber zich weder naar boord van de *van der Werff*.

De heer Du Bois bragt nu eenen vijandelijken deserteur bij den Generaal, die gedurende het gevecht op de *Water-battery* geweest was: deze verhaalde, dat een van de kleine batterijen, waarop slechts twee stukken waren, zoodanig van ons vuur geleden had, dat de borstwering geheel vernield en de bezetting naar de groote water-batterij gevlugt was, en dat men ook op deze reeds eenen aanvang gemaakt had met de batterij te verlaten, niettegenstaande eene van de *Peladjoe-battery* ontvangene versterking en de schoonklinkende geruchten, die men trachtte onder het volk te verspreiden; dat zelfs reeds een gedeelte der bezetting zich in de prauwen geworpen had om te vlugten, toen de moed, even plotseling als onverwacht, weder aangewakkerd werd door het afdeinzen onzer schepen. Men verkreeg van dezen inlander voorts nog eenige inlichtingen betreffende het terrein achter, en de inrigtingen binnen de batterij *Gombora*, alsmede van het paal-

werk, waarmede de *Soensang* afgesloten was, hetwelk hij opgaf, te bestaan uit drie rijen, waarvan alleen de voorste zichtbaar was, zijnde in de twee volgende rijen de palen ook wijder uit elkander geplant.

Het journaal van den bevelhebber luidt met opzigt tot het gevecht van dezen dag: «De schepen hebben dezen morgen «op eene uitmuntende wijze derzelver positiën genomen, hoe- «zeer het wat later werd dan wel eerst gehoopt was; maar «het naar boven werken ging statig voort, en hoezeer de vij- «and zijn vuur opende, zoodra eenig schip buiten den hoek «van de *Peladjoe* kwam, zoo begonnen onze schepen niet te «vuren, vóór en aler zij de hun aangewezen positie bereikt «hadden; toen eerst werd op al de schepen een sterk en «gestadig vuur onderhouden; dan het ongeluk wilde dat de «touwen telkens aan stuk werden geschoten, zoodat de sche- «pen uit hunne positiën geraakten. Eerst nadat dit bij her- «haling geschied was, en nadat aan boord van het fregat «*van der Werff* 60 man buiten gevecht gesteld waren, gaf «de kommandant van dit schip het sein om te retireren, met «oogmerk de schepen op de ankerplaats te vereenigen, om «dezelve weder tot het gevecht gereed te kunnen maken, «en naar mijn oordeel was deze dispositie doelmatig; want «nu de *Nassau* en de *Dageraad* uit derzelver positie waren, «bleef het fregat *van der Werff* alleen aan het vijandelijk vuur «blootgesteld. Het getal dooden en gekwetsten toont aan, «hoe dapper men zich heeft gedragen; maar het zoude roe- «keloosheid geweest zijn, deze braven langer te exponeren — «en had het fregat *van der Werff* zich geretireerd, zonder «de andere vaartuigen, dan zouden de kleine alleen, aan het «vuur blootgesteld gebleven zijn. Eene boot was zeker weg, «en om de andere te redden vermogt niet veel gewaagd te «worden.»

«Ik houde het er voor, dat deze dag, hoewel ongelukkig, «voor onze wapenen glorieus is geweest: officieren en man- «schappen hebben zich gedistingeerd; de zeer sterke positie «van den vijand, vooral door de afpaling der rivier, en het «geluk dat hij had van telkens onze touwen af te schieten, «zijn de voorname oorzaken, welke ons belet hebben, de «overwinning te behalen. Er heerscht nog eene zoo goede «dispositie, dat wij mogen hopen, bij eenen tweeden aanval «gelukkiger te zijn.»

Sultan MACHMOED-BADAR-OEDIN liet zich na den terugtogt der schepen, in statie op de rivier omvaren, en deed allerwege met grooten ophef zijne overwinning en de nederlaag der Nederlanders bekend maken.

Het verlies aan manschap bedroeg, volgens de rapporten der onderscheidene scheepsgezaghebbers, 46 gesneuvelden, 55 zwaar- en 46 ligt-gewonden: onder de dooden telde men den

Luitenant-titulair van het fregat *van der Werff*, MICHEL en den Adelborst der 2de klasse van het *Zeepaard*, VAN DER MAAS, en onder de zwaargewonde, den Luitenant der 2de klasse DE VRIES, eerste officier aan boord van de hulk *Nassau* en den Adelborst der 1ste klasse COLLOT D'ESCURY. De schepen hadden veel geleden aan romp en tuig, maar daarom op de rivier noch voor sterken wind, noch voor hol water te vreezen had, was dit geen beletsel om den aanval te hervatten. Het moeilijkst te herstellen verlies was dat aan ankers en touwen, waarom de Generaal alles opvorderde wat van dien aard maar eenigzins op de particuliere schepen gemist konde worden; gelijk de gezagvoerders dan ook de meeste bereidvaardigheid in het afstaan dezer voorwerpen aan den dag legden.

Om den moed en de activiteit te verlevendigen, gaf de Generaal deze dagorder uit:

« De Generaal-Majoor, opperbevelhebber der Palembangsche « expeditie, brengt ter kennis van de kommanderende officie- « ren van schepen en vaartuigen in deze expeditie geëmploi- « jeerd, alsmede aan alle officieren, onder-officieren en man- « schappen in het algemeen, zoowel van de schepen en vaar- « tuigen, als van de landmagt, dat hij ten uiterste tevreden « is over het beleid der bevelhebbers en over den ijver en « moed door allen betoond.»

« Het is alleen aan eenige ongelukkige omstandigheden toe « te schrijven, dat wij gisteren de overwinning niet hebben « behaald. Dan, na hetgeen verrigt is, mogen wij de hoop « voeden, van in een tweeden aanval voorspoediger te zullen zijn.»

« De Generaal-Majoor verwacht, dat de kommandanten der « schepen en vaartuigen, derzelve onderhebbende bodems ten « spoedigste weder gereed zullen maken om eenen tweeden aan- « val te ondernemen. Hij verwacht tevens van hen hetzelfde « beleid, en van allen denzelfden moed. Onze zaak is regtvaar- « dig! Wij moeten dus ten slotte de overwinning behalen.»

« De Generaal-Majoor hernieuwt de verzekering, dat hij de « daden van hen, die zich reeds hebben onderscheiden (en daar « zijn er velen) alsmede van dezulken, welke zich nog nader « zullen onderscheiden, zorgvuldig zal bekend maken aan Zijne « Excellentie den Gouverneur-Generaal.»

« Deze order zal op al de schepen en vaartuigen worden « voorgelezen.»

« Aan boord van Z^c. M^r. fregat *van der Werff*, 21 Junij 1821.»

« De Generaal-Majoor, Opperbevelhebber der
« Palembangsche expeditie,

(was get.)

DE KOCK.

Om te voorzien in de gevolgen, die het niet gelukken van dezen eersten aanval op de rust van het eiland *Banka* konde hebben, zond de Generaal den Luitenant-Kolonel KEER weder

derwaarts, de schoener *Emma* en de prauwen van den Majoor *Radja-Akil* ter zijner beschikking stellende.

Thans aan de inspraak zijner menschlievendheid gehoor gevende, ging de bevelhebber de gekwetsten en zieken op het hospitaalschip de *Admiraal Buyskes* bezoeken, om zich met eigen oogen te overtuigen, dat er niets aan hunne behandeling en verzorging ontbrak. Het was met het grootste genoegen dat de Generaal hulde deed aan den ijver, de kunde en de liefderijke zorg, waarmede de Chirurgijn-Majoor CORNELISSEN en VAN RAELENTEN, de eerste van de marine en de andere van de landmagt, de geneeskundige dienst bestuurden en mede uitoefenden; bijzonder verdienstelijk had zich ten dage des gevechts ook gemaakt, de Chirurgijn-Majoor OLIDAM, dienende op de *van der Werff*, welk fregat 14 dooden en 46 gekwetsten bekwam.

In den namiddag van den 23sten meldde zich een deserteur uit de batterij *Gombora* aan, die aanbood bij eenen hernieuwden aanval, de troepen derwaarts den weg te wijzen.

De batterij van de korvet *Zeepaard* in het gevecht van den 21sten van weinig uitwerking geweest zijnde, als bestaande uit caronnades van 50 R , zoo werd bepaald, dat dit vaartuig bij den volgenden aanval geen deel aan het gevecht nemen, maar de equipagiën der schepen aanvullen zoude, die daaraan de meeste behoefte hadden.

De vijand was in de dagen van 21, 22 en 23 Junij ijverig werkzaam om de bekomene schade aan zijne batterijen en het paalwerk zoo goed mogelijk te herstellen. Van onze voorposten werd, telkens als er werkers zigbaar waren, daarop gevuurd. Aan de flauwe beantwoording van dit vuur, zoude men gezegd hebben, dat de vijand de behoefte begon te gevoelen om spaarzaam met zijne munitie om te gaan.

Den 25sten Junij de schepen weder gereed zijnde, om den volgenden morgen den aanval te kunnen hervatten, gaf de Generaal de ondervolgende dagorder uit:

« De Opperbevelhebber met veel genoegen gezien hebbende, « den spoed waarmede de respectieve kommandanten der sche- « pen en vaartuigen derzelve onderhebbende bodems tot een « tweede gevecht hebben in gereedheid gebracht, gelast dat mor- « gen het gevecht zal worden hervat.»

« De schepen *Nassau*, *van der Werff* en *Dageraad* zullen « de voor dezelve vroeger aangewezenen positiën hernemen; deze « schepen zijn met zooveel beleid, orde en bedaardheid in die « positie gebracht, dat te dien opzichte den Opperbevelhebber « niets te wenschen overblijft.»

« De korvetten *Ajax* en *Venus* zullen zich stellen voor de « water- en midden-batterijen, zich speciaal met dezelve be- « zighoudende, en die, zoo doenlijk, tot zwijgen brengen, « en zoo daartoe maar eenigzins gelegenheid is, dezelve in

« den brand steken of op eenige andere wijze ondienstig ma-
« ken.»

« De beide kielligters moeten , zoo zulks eenigzins doenlijk
« is, met zooveel kanonneerbooten , als met geschiktheid ge-
« plaatst zullen kunnen worden, de *Gombora* aanvallen, en
« al het mogelijke doen om die batterij tot zwijgen te bren-
« gen; middelerwijl moeten eenige kanonneerbooten trachten
« door de palen heen te werken, en zulks gelukt zijnde, zoo-
« danige positie nemen, dat doordezelven het vaarwater tus-
« schen de *Gombora* en den vasten wal kan worden bestre-
« ken.»

« Twee tjunia's, bemand met officieren en manschappen van
« de korvet *Zeepaard*, zullen de bewegingen der kanonneer-
« booten volgen, om, zoodra daartoe maar eenigzins gelegen-
« heid is, zich onledig te houden met het uithalen van het paal-
« werk, en zoo vele palen uithalen als slechts kan geschieden;
« ten einde genoegzame ruimte te verkrijgen, om onverhoopt
« ook de retraite der doorgedrongene booten te verzekeren.»

« De kanonneerbooten welke geen plaats in de linie zullen
« kunnen vinden, moeten zich zoodanig posteren, dat zij de
« manoeuvres der overige kleine vaartuigen niet hinderlijk zijn,
« en evenwel spoedig de plaats kunnen vervangen van zooda-
« nige vaartuigen, als uit derzelve rigting kunnen geraken.»

« De Kolonel BISCHOFF zal met eene kolonne van 500 man,
« waarbij zich de Luitenant-Kolonel RIESZ, met een detache-
« ment artillerie, en de Luitenant-Kolonel COCHUIS, met een
« detachement pionniers, voorzien van stormladders en gereed-
« schappen, zullen voegen, zich plaatsen onder de westkust,
« om, zoodra men het vuur van de *Gombora* tot zwijgen zal
« hebben gebragt en eenige booten door de palen gedrongen
« zullen wezen, de batterijen aldaar te kunnen bestormen en
« innemen en zich in dezelve zoo goed mogelijk te vestigen.»

« De overige troepen der drie wapens zullen zich onder den
« oostwal, vooreerst buiten het bereik van het vijandelijk ge-
« schut onthouden, om zich op de eerste order te begeven,
« daar, waar zij dienstig zullen worden geoordeeld.»

« Bij de eerste attaque was het oogmerk van den Opperbe-
« velhebber, om de troepen aan de *Peladjoë* te doen landen;
« dan het wel onderhouden vuur des vijands heeft zulks on-
« mogelijk gemaakt; de *Gombora* deswege meer mogelijkheid
« aanbiedende, is het voornemen thans, om, gelijk hiervoren
« is omschreven, deze batterij te doen aanvallen.»

« De schepen *Nassau*, van der *Werff* en *Dageraad* moe-
« ten dus, ingeval het dezelve niet gelukt de *Peladjoë* tot zwij-
« gen te brengen, door een welgerigt en bedaard vuur, de
« manoeuvres aan de *Gombora* begunstigen, en zich niet re-
« tireren dan in de hoogste noodzakelijkheid.»

« Het mouvement zal morgen ochtend om 2 uur beginnen

« en men zal trachten met het aanbreken van den dag voor
« de batterij te komen.»

« Eenig schip, hetzij door verlies van ankers en touwen of
« anderzins, buiten de mogelijkheid zijnde om langer in de
« linie te blijven, zal zich dan daaruit *alleen* verwijderen, moe-
« tende die schepen, welke nog post kunnen houden, steeds
« zoolang blijven liggen, tot de kleine vaartuigen en de troe-
« pen hunne retraite zullen hebben geëffectueerd.»

« Indien men onverhoopt andermaal tot de retraite gedwon-
« gen wierd, zal men dezelve met de meestmogelijke bedaard-
« heid en orde uitvoeren, en indachtig zijn, dat de verloren
« wordende ankers en touwen thans niet meer te remplace-
« ren zijn.

« De Opperbevelhebber verwacht alles van de goede gezind-
« heid der officieren en manschappen van alle wapenen. Hij
« zal zich weder op de schoener *Johanna* onthouden.»

« Aan boord van Z^r M^r. fregat van der *Werff*, den 25sten
« Junij 1821.»

« De Generaal-Majoor, Opperbevelhebber
« der Palembangse expeditie,
(was get.) DE KOCK.

24ste Junij.

Des morgens om 3 uren begaf de Generaal zich andermaal
aan boord van de schoener *Johanna*. De schepen waren
reeds bezig met den vloed naar de vijandelijke batterijen op
te drijven; de lucht was bewolkt, het flauwe maanlicht be-
gunstigde het nemen der respectivelijke positiën.

Om half 4 ure viel van 's vijands zijde een los en kort daarop
een scherp schot; om 4 uren begon het vuur van alle zijne
batterijen. Kwart over 4 ure opende de *Nassau*, om half 5
ure de *van der Werff* en spoedig ook de *Dageraad* het vuur.
Om half 4 ure waren de kielligters reeds op hunnen post, ech-
ter niet volkomen zóó als het in de dagorder was voorge-
schreven; de kleine kielligter was door het bankje, dat van
de *Gombora* uitsteekt en waarop met laag water slechts 1½
voet water staat, verhinderd geworden, om genoegzaam tot
den grooten te kunnen naderen, opdat zij te zamen als het
ware ééne batterij zouden vormen; hij had voor dit bankje
moeten afhouden en kwam nu digter bij de *water-batterij*,
op welke hij voor de aankomst van de *Ajax* en *Venus* in hunne
positiën, een levendig vuur maakte. De groote kielligter had,
opdrijvende, de geul getroffen, welke langs den westwal naar
de palen leidt en het naaste aan de *Gombora* brengt; aan deze
palen had hij zich vastgemeerd en op het eerste schot van de
Gombora, aanstonds het vuur begonnen, hetwelk hij onafge-
broken voortzette. Spoedig hadden ook de booten zich zoo-

danig bij de kielligters geplaatst, dat zij daarmede gezamenlijk de *Gombora* op het voordeeligste konden beschieten. Het vuur was van weerszijden even werkzaam, en leverde, bij de nog slechts flauwe schemering van den dag, een grootsch en ontzagwekkend schouwspel op. Kwart over 3 ure waren ook de *Ajax* en *Venus* op hunne posten en in actie.

Een kwartier na 6 uren werd van den grooten kielligter en de booten aan den Generaal rapport gemaakt, dat de *Gombora* slechts weinig vuur meer maakte en de troepen zouden kunnen landen om die batterij stormenderhand te nemen. De Kolonel BISCHOFF ontving daartoe den last. Van de schoener *Johanna* konden de bewegingen op de *Gombora* niet wel waargenomen worden, maar kwart voor 7 ure hoorde men in die rigting het gebulder van het kanon reeds door geweervuur vervangen, en weldra bragten de Luitenant-Kolonel RIESZ en de Kapitein-Adjutant van den bevelhebber, GEORGE, de aangename tijding, dat de *Gombora*, met slechts weinig verlies aan onzen kant, genomen was. Deze twee dappere officieren waren het eerste aan den wal gesprongen en ook beiden gewond geworden: de Luitenant-Kolonel had eene lanssteek in de regter zijde en de Kapitein vier wonden, insgelijks met blank geweer ontvangen. Ook de 1ste Luitenant der infanterie SCHENK was te dier gelegenheid zwaar gewond geworden. Behalve genoemde officieren, deden zich hier de Kapitein der artillerie GEY en de Kapitein-Adjutant van Z. Exc. den Gouverneur-Generaal, ELOUT, op deszelfs verzoek eene flank-kompagnie van het 18de regiment kommanderende, door hunnen ridderlijken moed opmerken.

Omstreeks half 8 ure liet de kommandant van de *van der Werff* den Generaal weten, dat het vuur van de *Peladjoe-batterijen* veel verminderde, en daarbij tevens de toestemming vragen, om zijne matrozen aan wal te zetten, ten einde de batterij te bestormen. De Generaal keurde dit goed, gelijktijdig aan den Kolonel DE LA FONTAINE opdragende, de aan den regter oever der rivier, onder den Majoor DE LEEUW, in reserve liggende troepen, tot hetzelfde einde naar de *Peladjoe* te geleiden, en aan den Luitenant-Kolonel COCHUIS, zich naar den Kolonel BISCHOFF te begeven, om dien met het berigt van den kommandant van de *van der Werff* bekend te maken, en uit te noodigen, zoo mogelijk, de beweging van den Kolonel DE LA FONTAINE van zijnen kant te ondersteunen. De Kolonel BISCHOFF begreep, dat de voordeeligste wijze om de *Peladjoe-batterijen* aan te grijpen, zoude zijn, van uit de *Gombora-battery*; naardien de kanonneerbooten alsdan achter het eiland omvaren, zich hooger op in den *Soensang* posteren, en dusdoende de overvaart en de landing van de infanterie dekken konden. De Kapitein-Luitenant ter Zee, chef van den staf voor de marine, BAKKER, juist op de *Gombora* aankomende, werd, voor zoo veel de booten aanbetref, aanstonds een begin met deze be-

weging gemaakt, en voorts de Luitenant-Adjutant DE STUERS naar den Generaal gezonden, om H. D. met de inzigten van den Kolonel BISCHOFF bekend te maken, en te verzoeken, om, bijaldien dit nog konde geschieden, de infanterie onder de orders van den Majoor DE LEEUW, niet regelregt naar de *Peladjoe*, maar eerst naar de *Gombora* te zenden. Toen de Generaal deze boodschap van den Kolonel BISCHOFF ontving, was de Kolonel DE LA FONTAINE juist van de onderneming op de *Peladjoe* teruggekeerd, als hebbende de nog in werking zijnde flank belet, de batterij van dien kant te vermeesteren; er werd dus aanstonds gevolg aan het voorstel van den Kolonel BISCHOFF, en last gegeven, om van de *Gombora* naar den linker vleugel der *Peladjoe* over te steken, en daár den aanval te beginnen.

Onderwijl dat de Kapitein-Luitenant BAKKER de kanonneerbooten door *straat Gombora* bragt en de infanterie van den majoor DE LEEUW naar de batterij van dezen naam kwam, nam de kommandant der 1ste divisie kanonneerbooten, de Luitenant der 1ste klasse VAN DEN ENDE, met eenige gewapende sloepen en prauwen de kleine waterbatterij, waarvan de bezetting reeds grootendeels verjaagd was door eenige schoten uit de kanons van de batterij *Gombora*, die de Kapitein GEY tot dit einde met der haast had doen omzetten. De *kleine waterbattery* werd nu aanstonds in den brand gestoken, doch ongelukkig had men daarbij niet gelet op het kruid dat in de batterij was, waardoor de Luitenant VAN DEN ENDE en verscheiden matrozen deerlijk gewond werden. Spoedig was nu ook de *grote waterbattery* verlaten, en werd, terwijl de bezetting in zeven of acht prauwen naar de *Peladjoe* toog, door eenige gewapende sloepen in bezit genomen. Ten 8 ure en 20 minuten waaide de Nederlandsche vlag van de *grote waterbattery*. Deze werd nu ook in den brand gestoken, nadat men de voorzorg gebruikt had van het kruid in het water te werpen.

De korvet *Venus*, gekommandeerd door den Kapitein-Luitenant SCHOIJENSTEIN, in hare positie tegen de waterbatterij geen nut meer kunnende doen, rigtte nu, door eene weluitgevoerde scheepsmanoeuvre, haar vuur op de batterijen van de *Peladjoe*. De *Ajax*, aan den grond geraakt zijnde, kon dit niet doen. Eenige branders, op de schepen afgezonden, waren van even weinig uitwerking als de vroegere.

Op de schepen, tegen de *Peladjoe* in positie liggende, heerschte de beste orde: zij hadden weinig dooden en gekwetsten bekomen; maar om half 10 ure werd van het fregat *van der Werff* sein gedaan van gebrek aan munitie, en een kwartier later geraakte de *Dageraad* uit hare positie en zakte af. Hoezeer nu het vuur van de *Peladjoe-battery* zeer geminderd was, moest dat der schepen om de opgegevene reden mede verflaauwen; gelukkig kwamen de kanonneerbooten, die onder

de leiding van den Kapitein-Luitenant BAKKER, de straat *Gombora* doorgevaren waren, alsmede de infanterie, die nu onder den Kolonel BISCHOFF vereenigd was, omstreeks 11 uren van achter het eiland *Gombora* te voorschijn. De Luitenant-Kolonel MUNTINGHE bleef met 200 man de *Gombora* bewaren en de Kolonel BISCHOFF trok met 600 man infanterie, 120 pionniers en 50 artilleristen de *Soensang* over.

Met deze 50 artilleristen, gewapend met geweren, stak de Kapitein GEY de rivier over, reeds vóór de algemeene beweging der landingstroepen begon, waarmede de Kolonel BISCHOFF wijselijk deed wachten tot de kanonneerbooten uit *straat Gombora* gedeboucheerd en in staat waren de bovenstreams liggende gewapende prauwen te verwijderen. De roembegeerige Kapitein GEY konde zoo lang niet wachten, en waagde zich, zonder vooruitzicht op eenen goeden uitslag, met zijne boot alleen, tegen een geweldig vuur naar de overzijde; niets kon de boot in hare snelle vaart stuiten, die zeer bevorderd werd, doordien de langs de boorden geplaatste manschappen, van *pagaaijen* (schepriemen) voorzien waren; zij landde aan een der neven-batterijen van de *Peladjoë*; zonder dralen greep de kleine maar dappere schaar dezelve aan, maakte er zich meester van, en hield er zich staande tot de aankomst der hoofdmagt, welke onder een luid *hoerah!* de landing volbragt. In minder dan een half uur, waren nu alle batterijen aan de *Peladjoë* in onze handen. Met uitzondering van de laatste of groote batterij, verliet de vijand overal met overijling zijnen post, zoo zelfs, dat de meeste stukken nog geladen gevonden werden. Om in de laatste batterij te komen, die nog bestendig met eenige stukken op de schepen vuurde, moest men over eene brug, welke over een vrij breed water lag, en hier werden de onzen met een levendig tweegeledeervuur ontvangen, dan ook deze laatste hinderpaal was spoedig uit den weg geruimd: de moedige Luitenant WAGENER, rukte aan het hoofd van eenige braven, met de gevelde bajonet voorwaarts, en wierp alles over hoofd wat tegenstand bood; wat zich niet door de vlugt redde, werd ter neder geveld. Om 12 ure werd de laatste vijandelijke vlag neêrgerukt en de overwinnende driekleurige leus in de plaats geplant. De officieren en equipagiën der schepen waren mede voor een gedeelte ontscheept en deelden de gevaren en den roem van het nemen der batterijen met de landmagt.

Door de onvoorzigtigheid van eenige matrozen, waren ettelijke van de, in menigte achter de batterijen staande, bamboezen woningen in den brand geraakt; welke moeite men ook deed om den brand te blusschen, was zulks niet meer mogelijk, daar het vuur zich door het springen van een ton met kruid in eene dier woningen, allerwege verspreid had; de batterijen ook reeds in den brand staande, gaf de Kolonel Br-

SCHOFF bevel, om met blusschen geen' nutteloozen tijd meer te verspillen, maar allerwege het kruid op te zoeken en het in het water te werpen.

Ten half acht ure had de Generaal den Luitenant der 1ste klasse SCHEIDIUS gelast, met de schoener *Johanna* vooruit te halen, om het gezigt op de *Gombora* te hebben, en vervolgens de Nederlandsche vlag op de *Peladjoë* ziende wapperen, deed de Generaal de schoener andermaal vooruitbalen; als wanneer het gebeurde dat twee van de verlatene, doch geladene, stukken, op de groote batterij, door den brand afgingen, en de sloep van de *Johanna* in den grond boorden, tevens een man doodende en twee wondende.

Het geschut der schepen, welke hunne positiën gedurende het gevecht even goed bewaard als in het begin genomen hadden, zweeg nu..... De Sultan kwam den Generaal met de overwinning geluk wenschen. Gezamenlijk met dezen en vergezeld van zijnen staf, begaf zich de Generaal thans, eerst aan boord van het fregat *van der Werff*, en van daar naar de batterijen, waar H. D. door de in bataille geschaarde troepen en zeelieden, met een juichend *leve de Koning!* verwelkomd werd.

De Generaal doorliep een van de batterijen, in welke het vuur nog weinig voortgang had gemaakt. De weinige middelen in aanmerking nemende, waarmede de vijand zijne werken tot stand had moeten brengen, kon men zich niet onthouden, het reusachtige en het wel overlegde der uitvoering te bewonderen. De *Gombora* en de waterbatterijen hadden veel van ons geschut geleden, maar die van de *Peladjoë* waren bij de inname nog in genoegzaam onbeschadigden staat. De kanons waren over het algemeen oud en van zeer verschillend kaliber, zij waren of op zeer eenvoudige rolpaarden, of op uitgeholde boomstammen geplaatst, en tot breking van het recul, van rottingen broekings voorzien; de schietgaten waren zeer eng en de stukken konden niet anders dan in de eens gegevene rigting afgeschoten worden; maar daarentegen verpligte ook het paalwerk, dwars door de rivier, de schepen om in het werkzaamste van het kruisvuur te blijven liggen; de borstweringen, uit- en inwendig met stevig houtwerk bekleed, hadden eene dikte van 9 à 10 voeten. Ongerekend de grootere en kleinere lilla's, waren de batterijen aan de *Peladjoë* met 91, die aan de *Gombora* met 16 en de *water-batterijen* met 9 kanons gewapend.

De batterij *Gombora* niet in brand gestoken zijnde, gelastte de Generaal dezelve tot den volgenden morgen bezet te houden. Het in deze batterij gevonden goede buskruid werd aan boord van de *van der Werff* gebragt; blijkens deszelfs journaal, hield de Generaal dit kruid voor engelsch; de journalen van den Luitenant-Kolonel COCHUS en van den Kapitein VAN DER WIJCK

maken daarvan geene melding. Het overige kruid was op het oog van slechte hoedanigheid en van zeer groven en onregelmatigen korrel. De hoeveelheid kruids op de *Gombora* gevonden, bedroeg 2000 @; van de andere batterijen was al het kruid in het water geworpen; alle batterijen waren nog rijkelijk voorzien van projectielen.

De booten bleven boven het eiland *Gombora* de voorhoede houden; de groote kielligter was gekomen bij, en bezig eenen doortogt te maken voor de groote schepen, door het uitligten der palen; de kleine kielligter kon daartoe niet aanstonds medewerken, daar dezelve, gelijk ook het fregat *Ajax*, met het vallend water vastgeraakt was.

Tegen den avond ontbood de Generaal de onderscheidene scheepsbevelhebbers, hun gelastende, hunne onderhebbende bodems in gereedheid te brengen voor eenen aanval op den kraton, om dien te kunnen forceren, ingeval *BADAR-OEDIN* tot het wanhopig besluit kwam, van er zich in te verdedigen. In het algemeen bestond op de oorlogschepen gebrek aan kruid en kogels, en de voorraad die de particuliere schepen daarvan hadden was onbeduidend.

Alles keerde nu op de schepen terug, met uitzondering van de 500 man, die de batterij *Gombora* bezetteden.

De ingekomene staten van dooden en gewonden van het gevecht op den 24sten Junij, wezen een totaal aan van 29 gesneuvelden, 86 zwaar- en 54 lichtgewonden; de beide gevechten van den 20sten en den 24sten Junij hebben dus een verlies aan personeel gekost van 512 dooden en gekwetsten. Onder degenen die in het laatste gevecht hun bloed ten offer gebracht hadden, merkte men op, *van de marine*: den 2^{den} Luitenant van het korps mariniers *SERRES*, gesneuveld, de Luitenants *VAN DEN ENDE* en *HUIBERTS* en den Kadet *WESTENDORP* zwaar-, de Luitenants *KOOPMAN*, *LANS* en *VAN BRAAM* lichtgewond; van de landmagt: den Luitenant-Kolonel *RIESZ*, den Kapitein-Adjutant *GEORGE* en den Luitenant *SCHENCK*, zwaar-, den Kapitein *LEICHER* en den Luitenant *DE STURLER*, lichtgewond.

Eene dagorder van den 23sten Junij, maakte der expeditie de tevredenheid van den Opperbevelhebber bekend, en wekte haar op om het tot dusverre voltooide werk, des noodig, door nog eenen moedigen aanval op den Kraton te voltooien. Zij luidde als volgt:

«De Opperbevelhebber weet geen woorden te vinden, die «genoegzaam deszelfs tevredenheid kunnen uitdrukken, over «het gedrag, gisteren door de officieren en manschappen, zoo «van de marine als van de armee, aan den dag gelegd.»

«De batterijen op het eiland *Gombora* en in de rivier *Peladjoë* zullen in de Nederlandsche geschiedenis steeds bekend «blijven. Want de aanzienlijke overwinning gisteren behaald, «is ons geliefd vaderland verschuldigd aan het bewonderens-

«waardige beleid van de respectieve kommanderende officieren «van schepen en vaartuigen en der verschillende korpsen, aan «den onverschrokken moed van officieren en manschappen in «het algemeen, en aan de voorbeeldelooze eensgezindheid, die «er steeds tusschen de land- en zeemagt is aan den dag gelegd. «De Opperbevelhebber heeft op de schepen nooit anders dan «zeelieden gezien, hoewel zich op de meeste sterke detachementen troepen bevonden, en bij de landing waren er slechts «soldaten, vermits de schepelingen, met zooveel spoed aan «land gezet, dadelijk de houding van oude troepen vertoonden.»

«De Opperbevelhebber heeft den naam van onzen geeerbiedigden *Koning* en dien van onzen geliefden *Gouverneur-Generaal* nog niet ingeroepen; thans durft hij onbeschroomd, «zowel de zee- als land-officieren en verdere manschappen, «namens *Z. M.* en namens den *Gouverneur-Generaal*, dankzeggen voor het verrigte tot dusverre. Er blijft ons thans «nog over den *Kraton* van *Palembang* in te nemen. Dit werk «is, door hetgeen reeds is geschied, zekerlijk gemakkelijker «geworden; daar echter onze vijand goed vecht, roept de bevelhebber nog eenmaal uwer aller medewerking in.»

«Welaan dan, mijne brave kameraden! dat een ieder zich «gereed make, om verder voort te gaan: *lang leve de Koning!* «*lang leve de Gouverneur-Generaal!*»

«Deze order zal alomme worden voorgelezen.»

«*De Generaal-Majoor, Opperbevelhebber*
«*der Palembangse expeditie,*
(was get.) *DE KOCK.*»

De overwinning schenkt nieuwe krachten. Niettegenstaande de vermoeijenis na de groote inspanningen van den 24sten, was den ganschen nacht, bij het licht der batterijen, aan het uittrekken der palen voortgewerkt, om de schepen eenen ruimen doortogt te verschaffen; de kielligters waren daarbij van de grootste dienst, wijl de zoogenaamde palentrekkers (tot dit einde ingerigte tjonia's) geen genoegzame watervlakte besloegen om de zware palen uit te ligten.

Den 23sten werd met dezen arbeid nog voortgegaan; in den morgen drongen reeds eenige schepen en vaartuigen door de opening.

De 1ste Luitenant *VAN GEEN* en de 2de Luitenant *DU BUS* werden op de prauwen van *SANCTA MARIA* de *Peladjoë-rivier* opgezonden, om haar tot eene zekere hoogte te verkennen, en de vreedzame inwoners die zij mogten ontmoeten, gerust te stellen. Zij keerden terug met het bericht, slechts ééne benutting gevonden te hebben, die verlaten was en welker bewapening hoofdzakelijk bestond in lilla's.

Op de batterij *Gombora* een zoo ondragelijke stank heerschende, dat de troepen het er niet langer konden uithouden, werd nu ook deze batterij op last van den generaal in brand gestoken.

De *Venus*, wegens hare ligging voorgegaan zijnde, dreef des namiddags om half drie ure, de *van der Werff* en achterevolgens de geheele vloot, door de gemaakte opening in het paalwerk. Om 4 ure ankerde het vlagschip dwars voor de zuidpunt van het eiland *Gombora* en seinde de overige schepen om hetzelfde te doen.

De voorhoede, bestaande uit de booten en praauwen van *SANCTA MARIA*, dreef door, voorbij den Kraton, tot aan de vereeniging van de *Oyan* met de *Palembangsche rivier*. Hier bleef zij, naar het voorschrift van den Generaal, post houden, om de vlucht over de rivier af te snijden, en vooral, om te beletten, dat *MACHMOED-BADAR-OEDIN* niet weder, evenals bij den aantogt van den Generaal *GILLESPIE*, met de zijnen en zijne kostbaarste schatten, te scheep naar de bovenlanden mogt wijken.

In het voorbijvaren van den Kraton, was van denzelfden geen schot op de vaartuigen gedaan, welke in last hadden niet te vuren, tenzij de vijand daarmede mogt beginnen; nochtans was men in den Kraton wel slagvaardig, de wallen waren bezet met eene menigte van gewapend volk en de stukken werden bij aanhoudendheid van rigting veranderd, zoodat zij de voorbijvarende schepen bestendig in het visier hadden.

Even voorbij den Kraton nam de voorhoede de boot n°. 17, die op den 20sten achter de palen van de *Gombora* was blijven zitten, weder in bezit, en nabij de plaats harer bestemming, vond zij het driemastschip van Sultan *BADAR-OEDIN*, dat tijdens de expeditie van 1819 voor de *Peladjoe-battery* lag; het was onttakeld en verlaten, oud en van weinig waarde. Na de installatie der nieuwe vorsten, werd dit vaartuig door den Generaal aan Sultan *ACHMAT-NAYAM-OEDIN*, welke er om verzocht had, als een geschenk van de Hooge Indische regering vereerd.

(Het vervolg en slot hierna.)

DE BEVORDERING

VAN

Kapitein tot Staf- of Hoofd-Officier.

Der Gegenstand, welcher in diesem Werk vorzugsweise zur Sprache gebracht ist, unterliegt in dem militärischen Publicum gegenwärtig einer fast allgemeinen Discussion, ohne damit zum Ziel gelangen zu können. Jeder denkende Militär, welcher die Zukunft und ihre möglichen Ereignisse im Auge hat, erkennt die Nothwendigkeit an, dass in dem Beförderungswesen eine Aenderung eintreten müsse, um die Intelligenz und die Kraft an die Spitze zu bringen; allein vergeblich waren bis jetzt alle Bestrebungen dieses Problem gründlich zu lösen, weil man nirgends mehr auf menschliche Schwächen stösst als in diesem Punkt.

Allgemeine Militär-Zeitung, 12 Maart 1842, n°. 21.

De *Allgemeine Militär-Zeitung* van 12 Februarij l.l. bevat een verhoog onder den bovenvermelden titel, 't welk kan

worden beschouwd te zijn eene nadere ontwikkeling of toelichting van een onderwerp, dat vroeger reeds in dat blad behandeld, en eveneens door ons overgenomen is (1).

De schrijver van dit, in vele opzigten, hoogstbelangrijk artikel, doet reeds in zijnen aanhef gevoelen, dat niet een, maar alle legers belang hebben in het goed begrijpen en in eene wenschelijke toepassing van beginselen, die als van zelve moesten voortspruiten uit den voortgang der militaire beschaving, en uit de uitbreiding van het begrip der waardigheid van den militairen stand, en der rol welke deze in de tegenwoordige zamenleving te vervullen heeft. Hadden niet reeds de wijze waarop de schrijver zijn onderwerp behandeld heeft, en zijne menschkundige wenken, ons aangespoord tot de overname van zijn verhoog in ons tijdschrift dan zou toch de noodzakelijkheid, van niet vreemd te blijven aan de ontwikkeling der denkbeelden onzer naburen over de levensbeginselen van het krijgswesen, er ons, als 't ware toe hebben verplicht. Te gewigtiger wordt dat voortdurend kennis maken, dat onophoudelijk toezien, wanneer men in zijn eigen boezem behoefte gevoelt naar meerder licht, naar meer toepasselijke praktische beschouwingen, over krijgswetenschappelijke stelsels, die zulk eenen krachtigen invloed uitoefenen op het zedelijke leven van den officiersstand.

Het *bevorderings-wesen* is voorzeker een dier onderwerpen waarover het meeste gephilosophieerd wordt (als wij ons zoo eens mogen uitdrukken), en — voegen wij er spoedig bij — waarover, onder enkele goede denkbeelden, echter zooveel onzin is gezegd. De verschillende bevorderings-stelsels, zooals: die volgens *ancienniteit van dienst*, volgens *bepaalde of onbepaalde keuze*, volgens *wetenschappelijken wedijver en geveene waarborgen*, volgens *regt van aankoop*, enz. — allen hebben: hetzij dat zij alleen, of met elkander tot een stelsel verbonden waren — allen hebben bijna evenveel voorvechters als bestrijders gevonden. Bij den regtzinnigen, verlichten en bezadigden beoordeelaar, bleef echter altijd het *regt van ancienniteit in dienst*, een hoofdbaken, waarop, volgens zijn gevoelen, de oogen van hen, die invloed op de bevorderingen kunnen uitoefenen, steeds dienden gericht te blijven.

Het zooeven genoemde stelsel van bevordering, strookt dan ook voorzeker in vele opzigten met den eigenlijken aard van den militairen stand, terwijl het eene zekere eerwaardigheid verkregen heeft, als de oudste, de meestgevolgde bevorderingswijze, waaraan men gewoon is te gehoorzamen.

(1) Zie: *Over het bevorderings-wesen in Pruisen*, enz., te vinden in n°. 1 van dezen jaargang, blad 7.

De massa der belanghebbenden zal ook daarin den zekersten waarborg vinden voor de erkenning van een dikwerf zuur verdiend regt, terwijl de Hoofdbeschikker van het lot der officieren, dat stelsel volgende, eveneens eenen waarborg heeft tegen reclames, aangezien Hij, in de meeste gevallen, billijk en regtvaardig zal zijn in het erkennen van *persoonlijke belangen*. Of Hij echter bij het uitsluitend bevorderen volgens rang van ouderdom in dienst, zonder verdere overweging van andere gevorderde hoedanigheden, zich altijd zal kwijten van zijne oneindig dierbaarder verplichtingen jegens den Staat, dit is eene quaestie die men gedeeltelijk zal behandeld vinden in het meergemelde en hieronder volgende vertoog; — verwijlen wij echter nog eenige oogenblikken bij deze, welligt niet overbodige, voorafpraak.

Wij stemden zooeven met den dikwerf en door hoogerbevoegden aangeheven lof over het *ancienniteits-stelsel* in, en deden dit uit overtuiging, omdat het onder zekere bepalingen kan gezegd worden het *plegt-anker* van het zedelijke en stoffelijke leven van den officiersstand te zijn. Maar met enkele dier meerbevoegden — waaronder wij vooral den franschen generaal *de Préal*, begrijpen — vermeenen wij, dat dit stelsel, om werkelijk een plegtanker te zijn, dan ook moet worden toegepast, niet slechts uitsluitend in het belang der individuen, maar ook in het belang van den Staat, waaraan het zedelijk en stoffelijk leven van den officiersstand even naauw verknocht is. Immers, zoodra men deze bevorderingswijze in diervoege uitlegt, dat de officier, die zoowel in zijne tegenwoordige als vorige betrekkingen, in alle opzichten zwak of slordig gediend heeft, en bij elke oefening opmerkzaam moet gemaakt worden op de feilen die hij begaat, dat een zoodanige officier — zeggen wij — om der wille van zijne dienstjaren, onvermijdelijk den onmiddellijk op hem volgende, ijverigen en geschikten die naar *zou moeten* voorgaan, — dan voorzeker strookt deze bevorderingswijze geenszins met de belangen der dienst, terwijl de Staat er nadeelen bij inoogst — nadeelen, die wij niet behoeven te omschrijven (1). En toch is het maar al

(1) Reeds in het laatst der voorgaande eeuw, had men in Frankrijk eene dusdanige verkeerde toepassing van het *ancienniteits-stelsel* willen voorkomen. Een koninklijk bevelschrift over de hierarchie en het *avancement*, van den 7den Maart 1788 (*Lodewijk XVI*), doet dit in de vijfde zinsnede gevoelen. Dit besluit onderging echter het lot van zoovele ontelbare besluiten van dien en lateren tijd; het was een schitterend licht met den duur eener vallende ster. Om der merkwaardigheid van dit stuk, laten wij het hieronder volgen:

« Sa majesté voulant, d'après les observations qui ont été mises sous ses yeux par le conseil de la guerre, constituer tellement tous les grades

te waar, dat men vroeger en in onzen tegenwoordigen tijd, bijna in alle legers van Europa, niet alleen dit stelsel op dusdanige wijze theoretisch uitgelegd heeft, maar dat men het ook zoodanig praktisch heeft toegepast. De vruchten welke daarvan getrokken werden, gaven aanleiding, dat er naar andere bevorderingswijzen moest worden omgezien, ten einde het kwaad, dat nu eenmaal gewrocht was, en dat men nog bleef voortplanten, eenigzins tegen te gaan. Van daar heeft men de verschillende *bevorderingswijzen bij keuze* zien voortspruiten. Niet het *ancienniteits-stelsel* zelf, zoowel in zin als bedoeling, was ontoereikende geworden om aan de tegenwoordige behoeften te voldoen, maar wel deszelfs ondoelmatige toepassing.

De beperkte of onbeperkte bevorderingswijze door *keuze*, met haar tweeledig doel, namelijk aanmoediging van buitengewone talenten, en het verkrijgen van bataillons- of regimentschefs, die geheel berekend zouden zijn tot het vervullen dier gewichtige betrekking, moest nu het *ancienniteits-stelsel* daár te hulp komen, waar het onvermijdelijk weder de feil zou begaan, eenen reeds niet zeer bekwamen kapitein of bataillonskommandant, tot een geheel onbekwamen bataillons of regimentschef te bevorderen. — Uitmuntend uitgedacht, maar hoogstmoeijelijk in de toepassing; want om daartoe te geraken, moesten de chefs, die alleen door hunne *ancienniteit*, zonder andere aanspraken, te paard geholpen waren, even als zij die daartoe geheel bevoegd zijn, de personen beoordeelen, wikken en wegen, en..... *voorstellen*. En waarom

qu'il n'y en ait aucun d'inutile ou qui soit attaché à des emplois avec lesquels il serait en contradiction;

« Donner et assurer à chacun de ces grades sa part constitutionnel de considération, d'action ou de surveillance et de perspective d'avancement;

« Empêcher la prodigalité des grades et surtout celle des grades supérieurs, parce que cette prodigalité nuit à la considération de ceux qui les obtiennent, parce qu'elle met ensuite un obstacle à l'avancement et à l'émulation par l'engorgement et la stagnation qu'elle produit;

« Assujettir les promotions ou nominations à tous les grades ou emplois à des principes fixes, et combiner ces principes, de sorte qu'ils assurent une récompense aux actions, et qu'ils donnent de l'espérance au zèle et au talent sans décourager l'anciennité des bons services;

« Conserver, en conséquence, la marche selon l'ordre du tableau où cette marche n'est pas préjudiciable; mais établir ou confirmer la méthode du choix où elle est nécessaire, et en même temps la garantir autant qu'il est possible, des surprises et des erreurs;

« Établir, entre les individus militaires et les grâces et récompenses dont le roi peut disposer, une proportion qui soit telle, que ces grâces et ces récompenses suffisent à l'encouragement de l'armée, sans devenir trop onéreuses à la nation;

« Enfin, animer l'émulation par la vue de l'ordre et par l'espérance de la justice, et calmer ou réprimer cette fermentation universelle de prétentions que le défaut de règles produit, et que les abus ne font qu'animer, sans pouvoir satisfaire.»

heeft men tot de bevordering bij keuze nu en dan toevlugt moeten nemen? Wij hebben het zooeven doen gevoelen, en achten het onnoodig dit denkbeeld verder te ontwikkelen; wij voegen er alleen bij, dat dus eene verkeerde toepassing van het ancienniteits-stelsel, juist aan eene doelmatige toepassing van de bevorderingswijze bij keuze, de grootste moeilijkheden heeft in den weg gelegd. Men stoot alzoo altijd op de wrange vruchten, waarvan wij hierboven spraken, en de minister die, met den besten wil en ijver beziel, den gewenschten arbeid eener menschkundige hervorming zou willen beginnen, staat tegenover bijna onoverkomelijke zwarigheden. Het herstellen van de aangeduide misslagen, door het ancienniteits-stelsel naar deszelfs eigenlijken aard en bedoeling, dat is: het alleen en uitsluitend in het belang van den Staat, toe te passen, zou echter zonder groote moeilijkheden kunnen geschieden bij zoodanige troepen-afdeelingen, wier chefs ten volle berekend zijn voor de gewichtige taak die zij te vervullen hebben. Bij de overige minder bevoorregten, zou men weder dezelfde misslagen zien begaan, en alles bleef dan bij het oude.

In weerwil derhalve der moeilijkheid, waarmede de bevorderingswijze bij keuze in de uitvoering te worstelen heeft, dient echter de faculteit daartoe aan het Hoofd van elken Staat te worden toegekend. Geen verlicht en denkend krijgsof staatsman zal die faculteit willen beknibbelen. Immers de dienst, de belangen van den Staat, ja, als men eenmaal weder op de effen baan wil komen — het belang van een goed begrepen ancienniteits-stelsel, zal somwijlen gebiedend eene keuze of buitengewone bevordering inroepen. Wil men daarenboven buitengewone talenten aankweeken, dan zal men ook geenszins de middelen versmaden, en niemand zal de middelen veroordeelen, waarmede men soortgelijke talenten kan doen rijpen, en vruchten doen dragen tot roem en tot voordeel van het land. Onder die middelen is eene goedbegrepen bevorderingswijze bij keuze wel het doeltreffendste, omdat zij den kortsten weg aanwijst, waarlangs de Staat de beoogde voordeelen kan trekken van hen, met wier bevordering hij zich-zelfen het meest moet vereerd zien. Hierin ligt echter de beperktheid van dit bevorderings-stelsel opgesloten, dat het geene overtreding van aangewezen grenzen toelaat, zonder dadelijk die voordeelen te verliezen, die men er mede beoogde.

Eene volmaakte toepassing van de laatstbedoelde bevorderingswijze is echter niet denkbaar, wanneer niet zij, die het Opperbestuur in het doen der keuze moeten voorlichten, genoegzaam doorzigt en oordeel bezitten, om te beseffen welke

de vereischten zijn die tot eene keuze kunnen regtigen, en hoeveel hierbij van hunne voorlichting afhangt. Welligt zou men zeggen, dat toch wel het grootste deel der bedoelde chefs in staat zal wezen, in dit opzigt, goede diensten te bewijzen, en dat de minder goeden alsdan zooveel kwaad niet kunnen stichten. Wanneer men er echter eenigzins dieper over nadenkt en het eigenlijke doel der buitengewone bevorderingen nagaat, dan komt men al spoedig tot de overtuiging, dat men langs dezen weg altijd dezelfde nadeelen, die men ontwijken wilde, zou blijven inoogsten. En, te oordeelen naar hetgeen thans in bijna alle legers van ons werelddeel, over dit onderwerp geschreven en geredekaveld wordt (1), blijkt het uit de ondervinding, dat de ongunstige resultaten, welke de beide bovenbedoelde bevorderings-stelsels steeds blijven opleveren, en die men dikwerf zeer ten onrechte aan het Opperbestuur wijdt, veelal moeten worden toegeschreven aan het beperkte doorzigt van eenige bataillons-, regiments-, brigade- en divisie-chefs, die, hetzij door het een of het ander stelsel, in een' sfeer zijn overgebracht, waarin zij nimmer hadden behooren geplaatst te worden.

De voortgangen der militaire beschaving, de hoogte waarop de officiersstand zich te midden der zamenleving heeft weten te plaatsen, de ware belangen van den Staat, en het welbegrepen belang van den officiersstand zelve, roepen meer dan vroeger eene verandering in bij den gewonen loop der bovenbedoelde zaken. Vele wenken, vele raadgevingen ziet men thans allerwege daartoe indienen, welke, de een meer, de andere minder de aandacht van het militair publiek verdienen, naarmate zij meer of minder eene zuivering van het ancienniteits-stelsel beoogen. De vraagpunten die dan ook thans meer bijzonder de gedachten bezighouden, zijn deze: 1°. *Op welke wijze men het bevorderings-stelsel bij keuze, het doeltreffendste zal kunnen toepassen, om het ancienniteits-stelsel in deszelfs volle regt te herstellen.* 2°. *Hoe het ancienniteits-stelsel moet begrepen en toegepast worden, om alle andere stelsels van bevordering te kunnen dienstbaar maken voor de ware belangen van den Staat.*

(1) Behalve menigvuldige vertoogen in verschillende tijdschriften en dagbladen in den laatsten tijd opgenomen, heeft over dit onderwerp, een hoogstbelangrijk werk dezer dagen te Leipzig het licht gezien, het is getiteld: *Das Kriegerthum, von einem Invaliden. Erster theil: Wahl und Bildung höheren Truppenführer.* Dit boek verdient bestudeerd te worden, voornamelijk door degenen die op de bevorderingen invloed kunnen uitoefenen. Jammer slechts dat de schrijver te weinig aandacht gewijd heeft aan de lagere rangen, zoodat in dat opzigt, zijn arbeid te wenschen overlaat. Volgens particuliere mededeeling, moet er insgelijks dezer dagen een werk (welks titel ons voor alsnog niet geheel bekend is) in Oostenrijk het licht hebben gezien, waarvan een hoofdstuk aan het bedoelde onderwerp moet gewijd zijn.

In de hieronder volgende vertaling van het in den aanhef dezes bedoelde Duitsche verzoeg, wordt het 2de vraagpunt gedeeltelijk beantwoord, en bevelen wij het, met dit aangewezen gezigtspunt, de aandacht onzer lezers aan.

SPECTATOR.

Het artikel: *De bevordering in het Pruissische leger*, 't welk in het N°. 96 der *Allgemeine Militär-Zeitung* van het vorig jaar, uit de *Allgemeine Leipziger-Zeitung* overgenomen is, handelt over eene zaak van het grootste belang, niet slechts voor het pruissische leger, maar, gelijk ook de redactie zeer juist aanmerkt, voor alle legers. Daarom kan het niet anders dan in het belang der zaak zijn, wanneer ook stemmen daarover uit andere legers opgaan. De genegen lezer moge haar welwillend hooren!

De volgende regels — dit dient vooruit gezegd te worden — zullen hoofdzakelijk slechts voor de infanterie van toepassing zijn, niet om reden alleen, dat de schrijver tot dit wapen behoort, maar ook omdat in 't algemeen de stap of overgang van kapitein tot hoofd-officier (bataillons-kommandant) van veel grooter gewigt schijnt, dan dezelfde stap bij de andere wapens, in 't bijzonder bij de ruitery. Waarom dit zoo is of schijnt, zal wel niet nader behoeven ontwikkeld te worden, wanneer men slechts bedenkt, van hoeveel grooter omvang de verandering is in den werkingskring van den voormaligen kapitein, thans tot bataillons-kommandant bevorderd, vergeleken bij die welke plaats heeft voor den van kapitein tot brigade-kommandant der artillerie, of eskadrons-kommandant der kavallerie bevorderden officier. Om aan den anderen kant niet den schijn op ons te laden, als deden wij te kort aan de belangrijkheid der dienstwerkzaamheden van andere wapens, erkennen wij verder, dat ons daarentegen de stap van hoofd-officier tot regiments-kommandant (kommandant van de artillerie eens legerkorps dáár waar de artillerie niet in regimenten ingedeeld is) bij dit laatstgenoemd wapen veel belangrijker toeschijnt, dan bij de infanterie. Doch het is hier de plaats niet, om hierover verder uit te wijden.

Gaan wij dan over tot de behandeling van ons eigenlijk onderwerp, dan zeggen wij in de eerste plaats, dat wij in het voorbijgaan eens kapiteins in zijne bevordering tot den rang van hoofd-officier, niet die groote achteruitzetting kunnen vinden, als bovenaangehaald artikel daarin ziet, noch veel minder gelooven kunnen, dat de voorbijgegane persoon daardoor, tegenover zijne kameraden en ondergeschikten, in een zoo nadeelig licht geplaatst wordt. Slaan wij eens het oog op andere dienaars van den staat. Niet ieder bekwame amb-

tenaar kan de betrekking van raad in een hooger collegie vervullen, nog veel minder heeft ieder, overigens zeer bruikbaar raadslid, de geschiktheid om aan het hoofd van een diensttak te staan, hetzelfde te besturen. Met eene zeer juiste waardering der verschillende talenten en bekwaamheden, wordt dan ook hier, zonder verder bedenken, de meestgeschikte en bekwame man voor de opengevallen plaats gekozen, zonder dat, mogen zich ook eenigen gekrenkt gevoelen, een dergenen die door een ander boven het hoofd gesprongen is, zijne eer voor gekwetst kan houden; ja men ziet niet zelden, dat zeer bekwame mannen, bij eene juiste zelfkennis, anderen vrijwillig tot eenen hooger rang laten opklimmen, waarvoor zij zich niet berekend achten, en liever dáár blijven waar zij te huis behooren. Mag het met de zaak in onzen, den kriegsstand, eenigzins anders zijn gelegen, bijzonder daarom, omdat bij ons de oudste in rang, tot den rang van kapitein toe, een onvoorwaardelijk regt van opklimming heeft (in zoover natuurlijkerwijs als hij zich zulks niet onwaardig maakt, hetgeen wel zijn geheel ontslag kan ten gevolge hebben), terwijl in den burgerlijken stand zoodanig regt van de laagste rangen af, geenszins plaats heeft, dan is dit verschil toch niet zóó groot, dat bij ons de eer van dengeen die voorbijgegaan wordt, opgeofferd, of slechts aangerand wordt. Het komt er slechts op aan, dat men zich omtrent het begrip van de eer in dit opzigt goed versta; dat men den schijn van de zaak zelve onderscheidt. Eene tweeledige vraag zal daartoe voldoende zijn.

Welke kapitein heeft meer ware verdiensten: hij die na een nauwkeurig onderzoek van zich-zelfen, gevoelt dat zijne ligchaams- en zielskrachten te kort schieten, en zijne overige eigenschappen ongeschikt zijn om de betrekking van bataillons-kommandant te vervullen, en derhalve van de bevordering afziet; of hij, die bij eene niet te onderdrukken twijfeling aangaande zijne geschiktheid, dien twijfel met voordacht van zich zoekt af te stooten en meent dat het wel gaan zal; of ook, zich-zelfen in zijn *binnenste* voor te ligt wegende moettende erkennen, door valsche schaamte zich weêrhouden laat daarvoor uit te komen; of ook hij, die dáárom van de bedoelde bevordering niet afziet, omdat het onverdraaglijk is onder eenen jongeren kameraad, of zelfs onder eenen vroegeren ondergeschikten te dienen; of hij, eindelijk, die reeds bij de opneming onder het getal der hoofd-officieren, het voornemen koestert, na twee of drie jaren, zoo lang toch hoopt hij dat het nog wel gaan zal, af te treden, en dan een hooger pensioen te trekken dan hij als kapitein had kunnen bekomen?

Even overtollig als het is deze dubbele vraag te beantwoorden, even zeker is het ook, dat de hier aangevoerde redenen die weêrhouden van de bevordering af te zien, menigvuldig plaats hebben, al is het ook dat zij die deze denkwijzen koesteren, zich daarvan niet zoo bepaald, als het hier verklaard wordt, reden gegeven hebben. Geldt het hier nu echter juist het punt van eer, de vraag namelijk, of een officier in den rang verblijven zal, die hij nog langer kan bekleeden? of tot eene andere moet overgaan, waarvoor hij niet berekend is? Staat het verder vast, dat de voorbijgegaane in zijne eer niets verliest, zoo hij slechts voortgaat de betrekking die hij bekleedt, naar zijn vermogen behoorlijk waar te nemen; terwijl daarentegen de eer van hem er niet bij wint, die tot eenen hoogerem rang opklimt, voor welken hij onbekwaam is (want niet de rang of de betrekking die men bekleedt, maar de wijze waarop men dezelve vervult, geeft eer in het oog van hoogerem in rang, kameraden en ondergeschikten), dan moet het ook de plicht der hoogere chefs zijn, zich reeds te voren, en dus niet eerst in buitengewone tijdsomstandigheden, van eens iegelijks bekwaamheden te overtuigen; verder moet het hun plicht zijn, diegenen welke men ongeschikt acht om hoofd-officier te zijn, daarvan reeds vroeger te onderrigten, en niet eerst op het oogenblik waarop zij voorbijgegaan worden. Was de beoordeeling juist, worden degenen die in zoodanig geval zijn, tevens de reden blootgelegd, waarom men hen ongeschikt vindt, dan kan het dezen of genen nog gelukken, wanneer er eene langere tijdruimte voor de bevordering blijft, zich daarvoor nog bekwaam te maken, en de hoogere in rang zal dan met vreugde zijn oordeel kunnen veranderen, en nog bovendien het zich-zelf beloonend bewustzijn zich verwerven, dat hij tot het geluk van een zijner ondergeschikten wezenlijk bijgedragen heeft. Een ander zal zich welligt van zijne ongenoegzaamheid zelf overtuigen, en dan de onvermijdelijke krenking minder grievend gevoelen, vooral inzien, dat hij, schoon voorbijgegaan, toch dezelfde achtenswaardige man als te voren blijft. Een derde, bij wien de zoeven genoemde werkingen zich niet doen gevoelen, maar die de meening blijft behouden dat hem onrecht is gedaan, kan ten minste niet zeggen, dat men hem met valsche hoop geveleid heeft.

Is het nu bewezen, dat niet ieder kapitein de eigenschappen eens hoofd-officiers bezit; dat het voor ieder plicht is die op de hoogte staat om weldra dezen gewigtigen stap te doen, zich-zelf te beproeven, en een punt van eer, terug te treden, wanneer hij gevoelt te licht te wegen; — behoort verder juist tot de betrekking van de hoogerem in rang (waaronder men hier den regiments-kommandant, bijgestaan door

zijne bataillons-kommandanten, verstaan moet), om hunne ondergeschikten naauwkeurig te beoordeelen en hun oordeel hun niet te onthouden, dan is het de vraag, hoe komt de ondergeschikte tot de kennis van zich-zelfen, hoe moet de hoogere in rang zijn oordeel vellen?

Welligt is ook dit niet zoo moeilijk als het schijnt, wanneer slechts de hoogere in rang zijn onderzoek en zijne beoordeeling tot de volgende punten uitstrekt. Deze punten kunnen zelfs tot zelfsbeproeving, hoe zwaar die ook is, aanleiding geven, in zoover namelijk, als degenen die dit onderzoek te doen heeft, onbevooroordeeld genoeg is en zielskracht genoeg heeft, om zich-zelfen niet te willen misleiden.

1.) *Onbesprokenheid van naam onder alle opzigten.* Wij zijn zeker wel volkomen van het gevoelen, dat den goeden naam eens officiers niet de minste vlek mag aankleven, maar daar wij hier van het werkelijk bestaan der dingen en niet van idealen spreken, daar wij verder de geldelijke aangelegenheden van den officier mede in den gezegden eisch begrijpen, zoo volgt daaruit wel van zelf, zonder dat wij er meer behoeven bij te voegen, dat menigeen, wiens zaken in verwarring zijn, voor wien de kameraden wegens deszelfs andere goede hoedanigheden toegevend willen wezen, niet te min de aanspraak op de bevordering tot hoofd-officier verbeurd heeft. Mogt dit tevens eene waarschuwing voor alle jonge officieren zijn, om toch door ongeregelde uitgaven (een kwaad dat meestal als een voortrollende sneeuwbal toeneemt) niet reeds van te voren de aanspraak op eene hoogere bevordering te verliezen! — Mogt voorts al een officier onder hoogstgunstige omstandigheden kapitein van de eerste klasse worden, zonder schulden te hebben gemaakt, dan komt het nog 't meest aan op de wijze, hoe en waarom zij sedert gemaakt werden. Gaat haar bedrag het montant te boven, 't welk kan doen vooronderstellen dat zij later, bij hooger inkomen, zullen kunnen afgedaan worden, en doet zich derhalve de noodzakelijkheid voor, om met de schuldeischers in schikking te treden, dan kunnen wij zoodanigen officier niet geschikt voor de betrekking van hoofd-officier houden. Doch niet in dit opzigt alléén, ook in alle andere verlangens wij (zonder zedepredikers te zijn), dat de officier die bevorderd wordt, een voorbeeld zij van goede zeden en betamelijkheid, om de eenvoudige reden, dat hij, die voor het gedrag en de zeden van een korps officieren moet waken, zelf het voorbeeld daarvan geven moet.

2.) *Het Karakter.* Ook aan dit punt hechten wij groote waarde. Niet hij is geschikt tot hoofd-officier die bij iedere kleinigheid om inlichting of instructie vraagt, deels om de

verantwoordelijkheid van zich af te werpen, deels om zijnen dienstijver te toonen, en evenmin hij, die op alle bevelen wat heeft aan te merken en altijd iets onuitvoerbaars of te verbeteren er aan vindt; beiden zullen nimmer zelf goed leeren bevelen; maar hij, daarentegen, is er voor geschikt, die uit zich-zelfen, naar zijn beste weten, alles uitvoert waartoe hij in zijne dienstbetrekking regt heeft, en aan ieder bevel, met goed overleg en onverwijld, gevolg geeft; niet hij, die op eene berisping terstond eene verontschuldiging gereed heeft, en zelfs de schuld op den ondergeschikten werpt om zich-zelfen te dekken; maar hij, die eene verdiende en soms ook wel eens eene onverdiende berisping stilzwijgend ontvangt, liever eens anderen schuld draagt, dan een ander met de zijne belaadt, zijne ondergeschikten steeds mannelijk voorstaat, en wanneer de omstandigheden het vergunnen, zich met bescheidenheid en waardigheid verontschuldigt; niet hij, die niets gedaan gelooft, wanneer hij-zelf het niet verrigtte, want zoodanig een zal als bataillons-kommandant zelf de kompaniën kommanderen willen; maar nog minder hij, die uit nalatigheid, ieder zijn gang laat gaan, of uit besluiteloosheid zich in het bevel geven door een zijner officieren of zelfs van den vaandrig zal laten leiden, want hij zal als bataillons-kommandant aan den leiband van zijnen adjudant of van eenen anderen ondergeschikten gaan; maar hij, zonder wiens voorkennis er wel niets gebeuren mag, maar die zijne officieren en onder-officieren in hunnen werkingskring laat handelen, hun, waar het noodig is, de gelegenheid geeft, verlangt dat zij volkomen hunne pligten vervullen, iederen misslag bemerkt, en niet in het algemeen berispt, maar hem, die den misslag begaan heeft; kortom, hij die altijd zijne zelfstandigheid bewaart; niet hij, wien de angst bekruipt zoodra er iets buitengewoons verlangd wordt, of zoodra een hooger officier tot het bijwonen eener oefening of inspectie verschijnt, en die dan door duizendvoudige vermaningen zijne eigene angst op anderen overbrengt; maar hij, die van zijne onderhoorigen steeds dezelfde en even groote pligtsvervulling verlangt, die voor hen altijd even kalm en rustig verschijnt, 't zij de opperbevelhebber van het leger, of hij-zelf hen in oogenschouw neemt; niet hij, voor wiens hartstogt en ruwe uitdrukkingen de onderhoorigen beven; maar hij, dien zij altijd als den strengen, maar liefderijken chef, als een vader eeren.

Wij zouden deze tegenstellingen nog met vele kunnen vermeerderen, zonder te vreezen te hebben, dat een officier van ondervinding ons van overdrijving zou beschuldigen; maar wij meenen genoeg gezegd te hebben, om ons verstaanbaar te maken, en gelooven alleen er de aanmerking te moeten

bijvoegen, dat uit het karakter van den te beoordeelen officier ook de wijze voortvloeit hoe hij met zijne kameraden en ondergeschikten omgaat, hoe hij-zelf deze laat ten beoordeelen, en met welken geest hij hen vervullen kan, zoodat deze wijze en handeling, als 't ware, eene weërkaatsing van het karakter is, en een vasten maatstaf ter beoordeeling geven moet.

3.) *Uitgebreide dienstkennis*, en dat, gelijk van zelf spreekt, in alle diensttakken; want de bataillons-kommandant moet voor allen leermeester, opzichter en regter zijn. Wel staat ook de kapitein in deze drie eigenschappen tegenover zijne compagnie; maar het groote onderscheid bestaat daarin, dat deze regtstreeks met de onder-officieren en de manschappen te doen heeft, terwijl de bataillons-kommandant grootendeels slechts middellijk door de officieren op hen werkt; daarin voorts, dat bij het vereenigd bataillon de kapitein slechts, om zoo te spreken, eene hand van den bataillons-kommandant is, maar deze het hoofd, die verscheidene handen bestiert. Het is hem daarom niet voldoende, dat ieder officier naar zijnen rang het noodige *weet* en *kent*, maar hij moet, naar de in zijn aard liggende *gevatheid*, ook het vermogen bezitten, om zijne kennis aan beschaafde mannen, op eene korte, bevattelijke en waardige wijs mede te deelen. Wij begrijpen natuurlijk hier de gaaf niet onder, om iedere paragraaf van het reglement naar haar nummer en letterlijk te kunnen aanhalen, maar wel de gaaf, om de reglementen waar het noodig is toe te lichten, om ieder voorschrift waarvan sprake is, in deszelfs eigenlijken zin mede te deelen en te verklaren, ieder wien eene taak wordt opgedragen, eene duidelijke instructie daarvoor te geven, en de des betrekkelijke vragen bepaald te beantwoorden; eindelijk de gaaf, om voor de bataillons, maar bijzonder tot de officieren, steeds op eene, naar de omstandigheden berekende wijs, streng of zacht, ernstig of luimig te spreken, daarbij steeds vermijdende te veel te zeggen, in het overtollige of langdradige te vervalten. Even zelden als deze gaaf aangetroffen wordt, even onmisbaar is zij toch, en nog veel onmisbaarder welligt die, niet iederen met de dienstvoorschriften volkomen bekenden officier eigen, om namelijk terstond op te merken, wanneer en waar tegen deze voorschriften gezondigd wordt.

Alle deze eigenschappen zijn echter nog niet voldoende voor den toekomstigen hoofd-officier, wanneer hij niet, gelijk reeds hierboven werd aangemerkt en nu kortelijk herhaald wordt, den juisten blik en de *gevatheid* heeft, om zijne grondige kennis van de dienstvoorschriften ook steeds en terstond bij de leiding van zijn bataillon, juist toe te passen.

4.) *Genoegzame kennis in de rijkunst.* Niemand zal in een hoofd-officier der infanterie een afrigter van paarden willen zien, maar zooveel zal ieder van hem verlangen, dat het berijden van zijn paard zijne aandacht niet van zijn bataillon aftrekt. Deze gerustheid in het berijden is des te onontbeerlijker, daar thans zelden een kapitein vóór hij in de tweede helft van de veertig tot de vijftig jaren gekomen is, tot den rang van hoofd-officier opklimt, als wanneer jeugdige vlugheid en jeugdige moed reeds geweken zijn, en om reden ook, dat de verlegenheid van iemand van dien rang en die jaren, veel meer in de oogen valt dan die van een' ander', bijv. van een adjudant van 20 of wat meer jaren. De toekomstige hoofd-officier moet echter ook de middelen bezitten, om zich steeds van dienstbekwame paarden te voorzien, en wanneer hij een verlies heeft, het spoedig te herstellen. Wij verlangen hierin volstrekt geen praal, maar slechts deugdelijkheid, en vermeenen niet alleen, dat ieder verstandige ons gevoelen zal toejuichen, maar kunnen ons ook be-roepen op de hieromtrent onlangs door Z. M. den koning van Pruisen uitgevaardigde order, welke ook in de *Allgemeine Leipziger Zeitung* is medegedeeld.

5.) *Ligchamelijke welgesteldheid*, waaraan wij echter — schoon zelve zeer gezond — de minste waarde hechten. Menig kapitein, wien het zeer hard valt zijne kompagnie te voet te kommanderen, zal een bataillon met volharding aanvoeren; zelfs kan het ligchaamslijden door eenen sterken geest en vasten wil, dermate beheerscht worden, dat zij op de dienstvervulling geen invloed uitoefent; slechts geen hypochondrist, geen knorrepot, die nimmer een vriendelijk woord spreekt en zich en anderen het leven onaangenaam maakt, is geschikt om aan het hoofd van een bataillon te staan.

6.) *Wetenschappelijke beschaving.* Het zou moeilijk, ja onmogelijk vallen, hier eene vaste lijn te trekken, maar aan het bestendig gadeslaan en aan den juisten takt van den hoogereren in rang, zal het moeilijk ontgaan kunnen, of de te beoordeelen officier daarvan zoovéel bezit, dat hij zich in het dagelijksch leven, voor zijne ondergeschikten, noch voor lieden van anderen stand, in dit opzigt aan de kaak stelt. Wie zwijgen kan dáár waar het onderhoud boven zijne sfeer gaat, geeft een grooter bewijs van gezond verstand en takt, al mogt zijn zwijgen dikwijls plaats hebben, dan hij die veel spreekt, al weet hij tevens veel, hetgeen niet altijd zamengaat; die zijn oordeel en zijne meening overal wil doen gelden, en hierdoor niet alleen zich-zelfen, maar ook zijn' geheelen stand dikwijls in het belagchelijkste licht plaatst. Zulk een overijlende babbelaar moet nimmer hoofd-officier worden, omdat

hij ieder oogenblik gevaar loopt zijne waardigheid, dat onschendbaar goed, te verliezen.

Onontbeerlijk is het intusschen voorzeker, dat de te bevorderen officier de pen zoo weet te voeren, dat hij zich bondig, verstaanbaar en vrij van fouten over iedere zaak of onderwerp de dienst betreffende, kan uitdrukken. Behoefde men vroeger daarop niet zoo naauw te zien, had men zeer deugdelijke hoofd-officieren, die de bekwaamheid daartoe misten, thans is het hiermede geheel anders gesteld. Die thans tot hoofd-officier staat op te klimmen, heeft óf in zijne jeugd de vereischte gelegenheid gehad en moest zijne kunde ten deze verder uitbreiden, óf, zoo hij die niet gehad heeft, dan gaven hem toch zes-en-twintig vredesjaren tijds genoeg, om zich-zelfen te vormen; kon hij zich deze bekwaamheid niet eigen maken, of wat nog erger is, voelde hij er de noodzakelijkheid niet toe, dan is hij onvoorwaardelijk ongeschikt om hoofd-officier te zijn; zoodanig officier moet onvermijdelijk zijne zwakheid doen blijken, was het slechts in 't oog van zijnen adjudant of schrijver, in wiens handen hij dan te ligt weegt.

7.) *Voldoend aanzien bij kameraden en onderhoorigen.* Er is slechts één uitvloeisel, één gevolg van het bezit der eigenschappen, welke in de voorgaande zinsneden zijn ontwikkeld geworden: Wie onbesproken van naam is, wie een vast en zelfstandig karakter bezit, wie in 't bezit is van uitgebreide dienstkennis en welgevat, daarbij genoegzaam geoefend in het rijden, nog tamelijk gezond van gestel, en die tevens zóóveel beschaving heeft dat hij zich in 't gewone leven, zoomin als bij de schriftelijke voordragt in zaken de dienst betreffende, in een belagchelijk licht stelt, zal het bovengezegde voldoende aanzien onvoorwaardelijk genieten, zijne bevordering tot hoogereren rang zal door kameraden en ondergeschikten met welgevallen worden gezien. Ongelukkig daarentegen hij, welke dien bijval, die erkenning mist; hij moge van de noordelijke naar de zuidelijke grenzen, van het eerste naar het honderdste regiment verplaatst worden, het gerucht vergezelt hem, of liever gaat hem vooruit! Beter is het nog, dat hier en daar een waardiger wordt voorbijgegaan, dan dat een onwaardige bevorderd wordt; in waarheid, de ondervinding leert, dat het laatste veel meer kwaad doet, dan het eerste!

Mogten toch de hoogere chefs, terugziende op hunne eigene vroegere dienst in ondergeschikte betrekkingen, bedenken dat zij zoo ligt kunnen misleid worden, dat er lieden zijn die voorbedachtelijk misleiding beoogen, om slechts den gewenschten hoogereren rang te bekomen; mogten zij beden-

ken, dat de daartegen opkomende openbare meening zich niet misleiden laat, dat deze, voor wie de beoordeeling bij het dagelijksch verkeer zoo ligt valt, juist diegenen — de zogenoemde *oogverblindere* — het meest verwenscht, welke zich voor de hoogereren in rang anders zoeken voor te doen dan zij zijn! — Dit doende, zou menige misslag voorgekomen worden!

Hoe! moeten dan de chefs het oordeel der minderen in rang gaan afvragen? O, neen, wie kan bij ons, na al het bovengezegde, zulk eene meening onderstellen. Maar wij wenschen, dat zij zich meer moeite geven, dan veelal het geval is, om de stem der algemeene denkwijze te leeren kennen, die zich op velerhande wijzen uit, en die men, zonder spionnen en wederoververtellen, kan hooren, wanneer men slechts hooren wil. De chefs moeten zelve oordeelen, maar zij moeten hun oordeel aan de algemeene stem of denkwijze toetsen, en dan zullen zij dikwijls in het geval komen, van hunne eigene meening te wijzigen.

Wij hebben hierboven de punten aangetoond welke wij als vereischten voor den toekomstigen hoofd-officier verlangen, en hebben ons daarbij steeds aan de werkelijk bestaande zaken gehouden, door de ondervinding laten leiden, en vreezen niet dat men ons betichten zal dat wij òf te veel, òf te weinig hebben geëischt. Doen wij nu de vraag: hoe moet het oordeel over de kapiteins ter kennis der hoogere autoriteiten, hoe ter kennis van den opperbevelhebber gebragt worden? dan moeten wij opzigtelijk één punt beslissend tegen het bovenaangehaald artikel te velde trekken. Zeker is het, dat er onder de kapiteins wel gevonden moeten worden die niet onbepaald voor hoofd-officier geschikt zijn, en al was een regiment eens gelukkig genoeg om twaalf tot hoofd-officieren bekwame en geschikte kapiteins te bezitten, dat zou dit gelukkig geval toch niet van langen duur kunnen zijn; want de kapiteins zijn menschen, en niet allen kunnen alles. Zijn nu de menschen naar hunne verschillende geaardheid en aanleg, ook bij gelijkstaande goeden wil, tot bijzondere dienstbetrekkingen, de een meer dan de ander geschikt, dan spreekt het van zelf, dat men de kapiteins in twee klassen kan verdeelen, en wel:

- 1.) In dezulken die geschikt zijn tot hoofd-officier, en
- 2.) In zulke die het niet zijn.

Met voordacht slaan wij eene derde klasse, of liever eene keur van officieren over, en wel diegenen die tot *buitengewone* bevordering kunnen aanbevolen worden. Deze kunnen slechts zoo weinig in getal zijn, dat wij hier niet over hen behoeven te spreken; zij moeten bijzondere bewijzen hunner

verdiensden afgelegd hebben, van het korps naar den generalen staf, en van daar weër naar het korps, en vervolgens weder tot den generalen staf overgaan, om hunne krachten overal te kunnen oefenen en te toonen. Éene opmerking ten hunnen aanzien kunnen wij intusschen niet achterwege laten, zij is deze: dat men de geschiktheid van zulke uitstekende lieden tot de betrekking van hoofd-officier, niet enkel naar hunne dienstverrigtingen en nut bij den generalen staf, maar ook naar die van het korps moet beoordeelen. Ieder zou derhalve, zoo mogelijk twee jaren, doch ten minste één jaar als kapitein bij het korps moeten staan, dewijl men eerst hier zijn karakter en zijne zelfstandigheid beoordeelen kan; evenzoo zou hij, alvorens verder op te klimmen, een tijdlang een bataillon moeten kommanderen, en zijne bekwaamheid als geoeffend aanvoerder van dit troepengedeelte zelfstandig toonen.

Terugkeerende tot de bovenaangeduide twee klassen van kapiteins, schijnt ons de in het meervermeld artikel opgesomde vereischten voor de gezamenlijke, of ook maar voor die in de eerste klasse geplaatst zijn, eene ware ongerijmdheid, eene taak naauwelijks voor een mensch berekend, ware hij ook met alwetendheid begaafd, te ongerijmd om daarover verder een woord te verspillen. Wij gelooven veeleer dat hier, bij de onmogelijkheid om alles op een goudschaaltje te wegen, en om een dergelijk afwegen geheel te vermijden, de ancienniteit weder in hare volle regten moet treden. De kapiteins der eerste klasse rangschikken wij derhalve in voege dat zij, naar hunne aanstelling gerekend, verder opklimmen. Wij zouden van deze rangschikking zelfs diegenen niet uitsluiten, die vroeger, om de eene of andere reden in de tweede klasse geplaatst zijnde, ten gevolge eener door hen verworvene, gunstiger beoordeeling, tot de eerste overgaan, zoodat zij hierdoor weder van zelf in hunne ancienniteitsregten komen. Bij kleine legers, waar het avancement over de geheele infanterie loopt, wordt de zaak hierdoor van zelf gevonden; bij grootere legers moeten afdeelingen worden bepaald, die te zamen in dit opzigt een ancienniteitskader vormen. Voor het pruisische leger bijv. zouden wij de negen legerkorpsen, met inbegrip van het gardekorps, in even zoveel afdeelingen voorslaan, zoodat bij eene opengevallen plaats in het gardekorps, de oudste kapitein der eerste klasse van dit korps; bij eene in het 3de legerkorps opengevallene, de oudste van dit korps opklom, enz. Wanneer de beoordeelingen en overwegingen daarbij in dien geest plaats hebben, als wij later willen aanduiden, dan moet er bij alle regimenten, ja zelfs bij alle legerkorpsen, naar vrij gelijke in-

zigten gehandeld worden, en dan zal er niet ligt onregt gedaan of zullen er misslagen begaan worden.

Vatten wij nu al het bovengezegde te zamen, dan vloeijen daaruit de volgende punten voort, als regel voor de opklimming van kapitein tot hoofd-officier.

1.) De jaarlijks na den afloop der groote oefeningen in te zenden beoordeelingslijsten worden door den regiments-kommandant, met medewerking der hoofd-officiëren opgemaakt. Deze lijst moet, met opzigt tot de kapiteins, niet alleen even duidelijk en bepaald zijn als ten aanzien der overige officieren, maar zij moet zich in 't bijzonder omtrent de hierboven aangehaalde punten stellig uitlaten. Dubbelzinnige, onbepaalde uitdrukkingen moeten vooral worden vermeden.

2.) Op grond dezer beoordeeling volgt, ten aanzien van iederen kapitein, de uitdrukkelijke aanmerking, of hij voor hoofd-officier geschikt is of niet, en dus in de eerste of in de tweede klasse behoort te worden geplaatst. Daar echter de bevordering in den tegenwoordigen tijd van vrede niet zoo snel gaat, daar het verder noodig is, dat men langdurend gadeslaat om een bepaald oordeel te vellen, zoo zal de klassificering van iederen kapitein eerst dan geschieden, wanneer hij voluit drie jaren in dien rang gediend heeft.

3.) De beoordeeling van het eene jaar mag geen loutere copij van die der vorige jaren zijn; zij moet ieder jaar even grondig herhaald worden. Hieruit ontstaat tevens de verplichting, om het oordeel dáár waar er reden voor bestaat, niet slechts ten voordeele eens vroeger in de tweede klasse geplaatsten kapiteins te veranderen, maar ook ten nadeele van een, die vroeger in de eerste klasse was geplaatst. Voor beide veranderingen moeten natuurlijk stellige redenen worden opgegeven. Zelfs kan zich het geval voordoen, dat reeds voorbijgegangene officieren, door aflegging hunner gebreken of verandering hunner levenswijze, weder de aanspraak tot opklimming verwerven.

4.) De alzoo opgemaakte beoordeelings-staten komen langs den gebruikelijken weg in handen van den brigade-, den divisie- en den legerkorps-kommandant. Waar een dubbelzinnig, niet duidelijk geveld oordeel voorkomt, wordt de beoordeeling teruggezonden, en de herhaling van dit gebrek moet eene aanleiding tot de strengste berisping, ja zelfs tot het ontslag zijn; want een regimentskommandant die geen mannelijk karakter genoeg heeft, om zijne meening te dezen aanzien klaar en onweêrhouden te uiten, is die betrekking onwaardig. Deze inzichten kunnen van die der hoogere chefs

afwijken, en over deze afwijking kan nimmer een verwijt worden gedaan; men kan daarover mondeling handelen en zich verstaan; maar bepaaldheid en zekerheid in de uitdrukkingen mogen nimmer ontbreken.

5.) Om echter ook het uiten van verschillende inzichten niet af te snijden, heeft ieder chef, van den korps-kommandant tot den jongsten hoofd-officier toe, niet alleen het regt, maar is ook verplicht, zijne eigene meening in een bijzonder rapport, vrij, maar grondig te uiten, ingeval hij zich met het algemeen uitgesproken oordeel niet kan vereenigen. Het grondig oordeel, de vastheid van karakter van zoodanigeen van het algemeen gevoelen afwijkenden officier, kan zich hier in het voordeeligste licht plaatsen.

6.) De aldus opgemaakte en grondig toegelichte beoordeelingen komen nu eerst in handen van het hoog bestuur, en wij twijfelen niet, of zij zullen aan hetzelfde een zekeren maatstaf voor deszelfs beslissingen geven.

7.) Daar het echter geen officier verborgen mag blijven welk oordeel zijne chefs over hem vellen, mag zulks nog veel minder onbekend blijven aan dengeen voor wien door dat oordeel de baan voor de hoogste rangen geopend of gesloten wordt. Het is de pligt van den regiments-kommandant ieder' kapitein jaarlijks de over hem opgemaakte oordeelvelling woordelijk mede te deelen.

8.) Het hoog bestuur plaatst nu, nadat zij, in gevallen waar verschillende inzichten tot hetzelfde gekomen zijn, zijn besluit genomen heeft, de gezamenlijke kapiteins, welke geschikt bevonden zijn tot de bevordering, voor de geheele infanterie, of verdeeld naar de verschillende legerkorpsen waartoe zij behooren, op eene lijst, ancienniteitsgewijze gerangschikt, en deze lijst bepaalt de achtervolgelijke opklimming van kapitein tot hoofd-officier over de geheele infanterie, of over ieder legerkorps afzonderlijk. Hiermede kan echter natuurlijk den opperbevelhebber de magt niet benomen worden, om in enkele gevallen bijzonder bekwame officieren (de vroeger vermelde hieronder niet medegerekend) bijzonder te bevorderen. Zulks zal niet zonder grond, geenszins in strijd met de beoordeelingen geschieden, en voor den aldus geuiten hoogsten wil, zal en moet ieder zich buigen.

9.) De oudste, of nog beter de twee oudste kapiteins van ieder regiment, die tot de bevordering aanbevolen zijn, ontvangen een ration fourage, moeten diensvolgens een paard houden en gereed zijn terstond de plaats van den bataillons-kommandant te bekleeden, zoodra deze verhinderd wordt zijn dienst te verrigten.

Dit levert drierlei voordeelen op: vooreerst, dat menig

onbemiddelde kapitein de welligt lang ontwende geoefendheid in het rijden weder verkrijgen kan, vóór hij werkelijk tot hoofd-officier benoemd wordt; ten tweede, dat de benoeming van overtollige hoofd-officiëren of *à la suite* (gelijk men hen noemen mag, maar die inderdaad voor de gewone dienst overtollig zijn) vermeden wordt; eindelijk, dat de tijdelijke dienstwaarneming van zulke kapiteins als bataillons-kommandanten den zekersten waarborg tot derzelve beoordeeling geeft, en derhalve het veiligste voor mistastingen bij de bevordering kan behoeden. Wel is waar zal zich hierbij het geval kunnen voordoen, dat een oudere kapitein, onder het bevel van eenen jongeren, tijdelijk met de waardigheid van bataillons-kommandant bekleed zijnde, kan komen, maar is eenmaal de indeeling in gezegde twee klassen aangenomen en ingevoerd, dan schijnt ook deze buitengewone omstandigheid geen bijzonder bezwaar meer op te leveren.

Wij gaven in de bovenstaande stelregels de wijze op, hoe danig wij de bepaling voor de opklimming tot den rang van hoofd-officier in het leger wenschten geregeld te zien, waartoe wij met de trouwste liefde en verkleefdheid behooren, en 't welk wij, met vurigen ijver, hoofd-officiëren toewenschen die aan hunnen werkingskring ten volle beantwoorden als de beste steun zijnde voor deszelfs welzijn, ook in de toekomst. Dwalen wij, dan moge men ons een beter stelsel aanwijzen, 't geen wij, het onze voorzeker niet voor onfeilbaar houdende, met vreugde zullen aannemen.

(B.)

GEMENGDE BERIGTEN.

In het Berlijnsche tijdschrift: *der Soldaten-Freund*, n^o. van den 14den Maart, vinden wij de navolgende bijzondere berigten uit Frankrijk:

« De werkzaamheden aan de versterkingen der hoofdstad zijn weder ijverig hervat. In de laatste helft van den naauwelijks geweken winter, scheen de belangstelling van het publiek in dezen arbeid evenzeer verflaauwd te zijn, als de werkdadigheid van het bouwende personeel door het seizoen gestremd was; thans echter vormen deze aangelegenheden weder eene soort van *mode*, en de invloed welken deze godin op het fransche volk uitoefent, is algemeen bekend. De Parijzenaars beginnen nu ook hunne wandelingen weder uit te strekken tot in de omstreken der stad, waarbij zij vrij spoedig, soms met elke schrede hunne neuzen stooten tegen insluitingsmuren, strategische wegen en afgezonderde forten. Van

de wandeling te huis komende, weten zij zonderlinge dingen te vertellen van de *bastieljes*, die hunne vrijheden zullen fnuiken; andere sieren deze wonderbaarlijke vertellingen nog wonderbaarlijker op, en des anderen daags kan men in de dagbladen zich vergasten aan deze oordeelvellingen, wonderen en schrikwekkende beelden der Parijsche fantaisien, welke sprookjes vervolgens de ronde maken in al de dagbladen die in verschillende talen geschreven worden.»

« De volgende bijzonderheden zijn uit een militair oogpunt opgenomen, en verschillen deswege eenigzins van de berigten welke de dagbladen aan hunne geduldige en geloovige lezers opdisschen, terwijl de schrijver voor de waarheid derzelve borg blijft.»

« De afstanden van de afgezonderde forten tot aan de stads barrieren, zijn als volgt: Fort Charenton 3450 ellen; fort l'Épine, gelegen tusschen Charonne en Montreuil, 2250 ellen; fort St. Chaumont 1590 ellen; fort Orleans bij la Villette 1945 ellen; fort Chartres bij La Chapelle 1690 ellen; fort Philippe bij Montmartre 2090 ellen; fort Clichy 1570 ellen; fort Javelle 1860 ellen; fort l'Observatoire 1820 ellen en fort l'Italie 1150 ellen.»

« Het eerstgenoemde fort — dat van Charenton — is met dat op den Mont Valerien, in bouw het meest gevorderd, en zou reeds eenen krachtigen wederstand kunnen bieden. De bekleedingsmuren van vier zijner vijf bastions zijn reeds tot 2,80 ellen hoogte opgetrokken; de hoogte van deszelfs wallen zal ongeveer 7 ellen bedragen. In elk bastion worden 12 kasmatten gebouwd, bestemd voor de opname van materieel, munitie en troepen. Dit fort bestrijkt de Seine en de straatwegen van Troyes en Lyon, en is deswege van groot strategisch gewigt tegen het buitenland. Intusschen is het fort op den Mont Valerien, ten opzichte van deszelfs strategischen werkring tegen eenen buitenlandschen en eveneens tegen eenen binnenlandschen vijand, veel belangrijker dan het eerste. Het is een zeer uitgestrekt werk, te vergelijken bij de Winiaryhoogte bij Posen, dat de berg geheel omvat. Men werkt daar ter plaatse met den meesten ijver; de kolossale muren zijn gedeeltelijk voltooid, en in het inwendige ziet men allerwege bomvrije reduits, arsenalen, buskruid-magazijnen en kazernen, als uit den grond rijzen. Dit werk zal, na de voltooiing, een der sterkste forten van geheel Europa zijn. Daarenboven bestrijkt hetzelve met zijne kanonnen, de aan den voet der hoogte gelegene belangrijke gedeelten der stad. De Champs Elysées, het Hôtel der Invaliden, het gebouw der Gedeputeerden, de Tuilerien en de voorstad St. Honoré zijn aan het vuur van die versterking blootgesteld, zonder zich daartegen te kunnen dekken. Op dezelfde wijze beheerscht het de gemeenschap met Normandïe en de scheepvaart op de Seine. Deze sterkte

kan van de zijde der Tuilerien gemakkelijk genaderd worden; zoodat het bewind, bij een uitbrekend oproer, slechts deszelfs zetel aldaar behoeft te vestigen, om, in verband met de andere forten, Parijs in te sluiten, elken toevoer af te snijden, en de overige departementen van het oproer, ja zelfs van berigten deswege, af te zonderen.»

«Niet alleen in Parijs, maar vooral in de overige departementen, begint de stem van afkeuring tegen deze zoo vele schatten verslindende werken, luider te worden. De regering stoort zich zeer weinig aan dat alles: het geld is toegestaan, en steeds bouwt men voort, zoodat hoogstwaarschijnlijk nog in dit jaar, de troepen, die nu nog in uitgestrekte kantonementen rondom Parijs liggen, de kazernen in de forten zullen kunnen betrekken.»

Onder de jaarlijksche belegerings-oefeningen, welke in het afgelopen jaar in Engeland hebben plaats gehad, noemt de *United Service Journal* eene gelukkig geslaagde proeve van den overgang eener gracht, door middel van ton- en schanskorfdammen. In de gracht kon eene watermanoeuvre plaats hebben, door middel der sluizen van het dok.

Voor deze proeve, welke onder de leiding van den kapitein-ingenieur *Sandham*, bij Chattam plaats had, had men 200 groote vaten bijeengebragt. Nadat er de bodems uitgenomen waren, vormde men 50 holle zuilen van tonnen, ieder ongeveer zes ellen lang, door dezelve over de lengte, eind tegen eind, te bevestigen (hoe, wordt niet gezegd, doch waarschijnlijk door latten). De verschillende middellijnen dezer tonnen, zoowel over de midden als aan de kimmen, was oorzaak dat deze zuilen geenen regelmatigen cilindervorm hadden. Een vrij lange gallerij was aan den boord der gracht opgericht, voorstellende de gebruikelijke dekking bij de nederdaling in de gracht. Elk dezer zuilen, door voornoemde gallerij gevoerd, werd alsnu te water gelaten en door twee touwen, aan de uiteinden der zuil bevestigd, in de gevorderde rigting gebragt. Vervolgens belaadde men deze zuilen met gevulde zandzakken om ze te doen zinken. De gebogene vlakten der dwarsliggende aaneensluitende zuilen, werden in een gelijk bovenvlak veranderd, door de holten tusschen de zuilen met lange fachiënen aan te vullen. Dwars daarover werden andere fachiënen gelegd, om het bovenvlak van den dam uit het water te brengen. De boorden werden met sterke dekkingen voorzien. Op deze wijze voortgaande, had men spoedig een dam tot de overzijde der gracht in gereedheid.

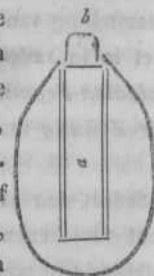
De wederstand van dit overgangs-middel werd alsnu beproefd, door er een 24^e kanon, op een transportkar gelegd, over te voeren, zonder dat men eenige verzakking of ineendrukking gedurende den overgang bespeurde. Vervolgens heeft

men den dam aan eene watermanoeuvre of sterken waterstroom blootgesteld, door het openen der sluizen van het dok te Chattam, waarmede de gracht in verbinding was. Hierbij werd opgemerkt, dat er een aanmerkelijk verschil van de hoogte des waterspiegels in het dok en in de gracht bestond, zoodat bij het openen der sluisdeuren er een krachtigen stroom in de laatste plaats had. Ook deze proef wederstond de dam.

De dam welke later op dezelfde wijze, maar nu met schanskorven was daargesteld, zakte bij den overgang des 24^e 0,16 el ineen. De schanskorven die men hier gebezigt had, waren echter oud en reeds gebruikt, zoodat men met eenigen grond vooronderstelde, dat die ineenzakking niet zou hebben plaats gehad, indien men zich van nieuwe, daartoe bijzonder vervaardigde schanskorven, had bediend. De laatstbedoelde dam had men, om de zoo evengemelde reden, niet aan de watermanoeuvre onderworpen.

Dergelijke proeven hebben op het riviertje de Lez bij Montpellier in 1853, 1856 en 1857, onder de leiding van den commandant der genie *Dautheville*, met zeer goed gevolg plaats gehad. De dam-bouwmaterialen die hier het beste voldaan hadden, waren de kleine sappekorven, welke door drie staken in de lengte aan elkander verbonden werden. Deze werden, even als in de laatstvermelde proef, met zandzakken beladen, gezonken, waarna men piketpalen, door de korven sloeg, om ze bevestigd te houden, enz.

Volgens de *Revue Militaire Belge* (welke te Luik bij *Oudart* sedert 1841 wordt uitgegeven) houdt men zich in Hannover bezig met het doen van proeven met brandkogels voor het klein geweer. Op de beschrijving afgaande, schijnen deze kogels eene inrigting te hebben die niet veel verschilt van die, welke men reeds voor twaalf jaren kende. Zij schijnen echter bestemd te zijn om geschoten te worden uit geweren die men aan de kulas laadt. De Engelsche klein geweer-brandkogels, evenals de bovenbedoelde, tegen de vijandelijke artillerie-munitie bestemd, kunnen in de gewone geweren gebezigt worden. Zij hebben eene cilindervormige gedaante, afgerond door twee halve bollen. In de strekking der lengte is eene cilindervormige opening geboord, waarin een blikken buisje *a*, van boven met een percussie-hoedje *b* voorzien. Het blikken buisje, dat met crepé buskruid of eene brandsas, sterk ineengedrukt, gevuld wordt, wordt vervolgens door een mastik, in de holte van den kogel zoodanig bevestigd en verkit, dat het vuur der lading zich niet aan het percussie-hoedje of aan de brandstof kan mededeelen. Zulke kogels laat men in de loop zakken, met het hoedje naar boven gekeerd; en het spreekt van zelf, dat hierbij

het aanzetten vervalft. De tirailleurs der voorhoede van het Fransche expeditie-leger onder *Bourmont*, in 1850, waren met deze kogels voorzien, en schijnen zich ook vrolijk gemaakt te hebben met ze tegen de muren van de Kassaba te verschiepen, waarbij elke kogel die met het percussie-hoedje tegen den muur trof, een helder vlammetje vertoonde. Dat zij niet tot dat einde waren uitgedeeld, behoeft wel geen betoog.

— Hetzelfde tijdschrift vermeldt, dat het fransche gouvernement, evenals bij ons te lande heeft plaats gehad, de Belgische methode betreffende de verandering der gewone steenslotgeweren in percussie-geweren, heeft aangenomen. Deze methode is ook ontegensprekelijk de eenvoudigste en minstbaarste.

Op de laatste tentoonstelling van voortbrengselen der Belgische nijverheid, heeft men opgemerkt drie ijzeren vuurmonden in de gieterij te Luik gegoten.

Een dezer vuurmonden was een lange veldhouwitser van 15 duim, welke 2118 schoten had uitgehouden. (De beschrijving van dezen vuurmond is te vinden in de 1ste Livraison van de *Revue Militaire Belge*). De tweede was een kanon van 6 w , 't welk naar het voorstel van den directeur der voornoemde gieterij, door hoepels en staven van gesmeed ijzer versterkt was. Nadat dit stuk 2000 schoten had doorgestaan, vertoonde zich geen de minste in- of uitwendige verandering aan het stuk. De derde vuurmond was een kanon van 18 w , voor rekening der Beijersche regering gegoten, en dat door eene commissie van Beijersche artillerie-officieren *à outrance* beproefd was. Deze voorwerpen hadden de gouden medaille behaald.

(*Rev. Mil. Belge.*)

In Pruisen is onder dagteekening van den 21sten October II. een koninklijk besluit in het licht verschenen, inhoudende eene nieuwe wet op de *disciplinaire straffen* bij het leger. Bij mildere beginselen, bevat deze wet vele verbeteringen, welke de aandacht van de hier te lande ingestelde commissie voor de daarstelling van een nieuw militair wetboek, verdienen. Deze wet is in *extenso* te vinden in het Berlijnsche tijdschrift: *der Soldaten-Freund*, n°. 445—447, en in de *Allgemeine Militär-Zeitung* van 8 Januarij 1.1.

Sedert den aanvang van dit jaar is het vroeger reeds in het licht verschenen nieuw exercitie-reglement voor de Saksische infanterie in werking gekomen. Over de zamenstelling van dit reglement wordt met lof gewaagd. Hetzelve bevat niet alleen voorschriften voor de linie-infanterie, maar ook voor de oefeningen der scherpschutters en jagers. Het bedoelde reglement is, luidens de berigten, in drie hoofd-afdeelingen gesplitst; bevat-

tende de eerste afdeeling de oefening van den enkelen man, tot en met de oefeningen eener compagnie; de tweede afdeeling bevat voorschriften voor de oefening van een bataillon; afzonderlijk en met meerdere bataillons vereenigd; de derde afdeeling behandelt de verschillende gevechtswijzen der infanterie in den uitgebreideren zin. In de bijzondere aanhangsels zijn voorschriften tot de kennis van het infanterie-geweer, de bus, over het schijfschieten en de gymnastie opgenomen.

Nadat de geheele Beijersche infanterie in het laatst van het afgelopen jaar met percussie-geweren gewapend is, is men alsnu begonnen met de verandering der karabijnen en pistolen der kavallerie. Ongeveer 80000 percussie-geweren zullen in dit jaar aan de Oostenrijksche infanterie worden uitgereikt; terwijl de Fransche regering 50000 geweren naar Algiers gezonden heeft voor de uitwisseling van de steenslotgeweren der zich aldaar bevindende infanterie.

De voor eenigen tijd door de Oostenrijksche regering genomen maatregel, betreffende het werken der troepen aan de ijzeren wegen, die op kosten van den Staat worden aangelegd, is dezer dagen ingetrokken. Het schijnt dat de onderzinking vrij spoedig de ondoelmatigheid van dezen maatregel heeft doen kennen, daar men, in plaats van bezuiniging, eene vermeerdering der arbeidskosten en eene ontkiemende demoralisatie der troepen bespeurde. Eene les voor sommige ideesmeden over staats-oeconomie.

De koning van Pruisen heeft in het laatst van het afgelopen jaar, bij kabinets-order, eene wijziging in het dragen van het geweer, bij een gedeelte der infanterie voorgeschreven. Daarbij wordt namelijk bepaald, dat in de gevallen waarbij de muskettier-bataillons het geweer geschouderd hebben, de fuselier-bataillons hetzelve, evenals de jagers en scherpschutters, hoog in den regter arm zullen nemen; alzoo bij den parademarsch en bij het doen van eerbewijzingen. Maar aangezien deze wijze van het geweer (gewoon infanterie-geweer met bajonet) te dragen, welligt zwaarigheden zou kunnen opleveren, zoo is bij dezelfde kabinets-order bepaald, dat men daarmede vooraf eene proeve zal nemen bij de vier fuselier-bataillons der garde en bij een fuselier-bataillon van elk armee-korps. Men voedt de hoop, dat, indien deze proeve goede uitkomsten oplevert, eene dusdanige dragt van het geweer, bij de geheele Pruisische infanterie zal ingevoerd worden. De bovenbedoelde proef is den 21sten Januarij 1.1. begonnen.

Verder wordt nog uit Berlijn gemeld, dat men voornemens is de onder-officieren der infanterie bussen, in plaats van het gewone geweer te geven, en dat de manschappen der artille-

rie te voet, met ligte karabijnen zouden gewapend worden. Omtrent de voorgeslagen verandering in de kleeding van het leger, is men tot geene beslissing gekomen.

De *Revue Militaire Belge* van Februarij II. meldt, dat de proeven onlangs in Frankrijk op eene uitgestrekte schaal genomen, nopens het vraagpunt, of de percussie-hoedjes afzonderlijk geborgen of aan de patronen moesten bevestigd worden, zijn afgelopen. De uitkomst dezer proefneming heeft daarbij doen kennen, dat, zoowel ten opzichte van het gemak als der snelheid van de lading, het afzonderen der percussie-hoedjes de meeste voordeelen oplevert, terwijl het bevestigen dezer hoedjes aan de patronen, vele zwarigheden en nadeelen met zich voert. Dien ten gevolge zoude er besloten zijn, bij elk pakje van tien patronen, vijftien percussie-hoedjes te voegen, alzoo vijf hoedjes (?) in reserve.

Reeds zijn onderscheidene kompagnien van het te Parijs garnizoen houdende 11de regiment fransche infanterie van linie volgens de onlangs aangenomen nieuwe modellen gekleed, welke, zoo men zegt, bijzonder goed bevallen. Aan al de chefs der regimenten infanterie is tevens bevel gezonden, alles voor te bereiden tot eene algemeene invoering der nieuwe modellen. Deze invoering zal echter successief geschieden, al naar mate de voorraad der oude modellen zal verbruikt zijn.

De hoofdzakelijke wijziging welke in de kleeding der fransche infanterie heeft plaats gehad, bestaat in de afschaffing der rokken en kapotten, waarvoor de korte tunika-jas of Litefka (model der Vincenner-jagers) is aangenomen. Deze litesfka's zijn voor de geheele infanterie van koningsblauw laken, met roode biezen om kraag en opslagen voor de linie-, en geele biezen voor de ligte infanterie-regimenten. De tien bataillons jagers houden de donker groene litesfka. De grenadier-, karabinieren- en voltigeur-kompagnien, behouden de epauletten, die een' eenigzins grooteren vorm verkregen hebben. Het voorstel om hemelsblauw lakensche pantalons aan de infanterie te geven, is niet aangenomen; — de landbouw en de handel, even als de belangen der schatkist hadden te luide gesproken voor het behoud der meekrabkleurige pantalons. Ieder man heeft echter twee dezer pantalons van verschillend model bekomen, waarvan de een wijd en aan den band geplooid (zoogenaamd kozakken-model) de andere volgens het oude model is. Het hoofdeksel is hetzelfde model als dat der Vincenner-jagers, namelijk een chaco van gekookt leder, in den vorm eens afgeknotten kegels, met stormkettingen welke diagonaalsgewijze van de onderzijde naar den boven achterkant loopen (dezelfde modellen als bij ons te lande ter beproefing zijn gegeven). Ook in het ledergoed zijn aanmerkelijke wijzigingen gebragt; de bandelieren voor

sabel-, ponjaard-, bajonetscheede en patroontasch zijn vervallen, en worden vervangen door een witlederen-gordelkoppel, waarvan de ponjaard en bajonet-scheede aan de linker heup gehangen worden, terwijl een patroontasch, van gewijzigd model (iets grooter dan die der kavallerie), aan denzelfden koppel door middel van passanten geschoven en alzoo, voor den buik, in de regter zijde, of op den rug kan gedragen worden. Met uitzondering der kleuren, zou men geneigd wezen te gelooven, dat de fransche modellen gecopieerd zijn naar die van het Luxemburgsche kontingent, die vroeger verordend zijn.

De invoering van nieuwe model kleedingsstukken, gaat altijd met moeilijkheden gepaard, zoodra men de zuinigheid moet in acht nemen. Het opdragen van den aanwezigen voorraad en het uitreiken der nieuwe modellen naar de behoeften, of aan de nieuwingelijfde rekruten, is voorzeker geheel in het belang der schatkist, maar geeft de regimenten, gedurende een of meer jaren een bont en misselijk aanzien. Aan dit euvel zal men intusschen mank moeten gaan, wanneer men geen uitvlugt weet te vinden. Verschillende voorstellen deswege zijn ook in Frankrijk door officieren gedaan, die echter in een groot leger, dat zoozeer verspreid ligt, moeilijk zijn uit te voeren. Het denkbeeld, om eenige regimenten door het lot te bestemmen tot het geheel doen afdragen van den voorraad nieuwe kleedingstukken van het oude model der andere regimenten, en het uitdeelen der gedragene kleedingen aan de nieuw in te lijven rekruten der eerstbedoelde regimenten, zou bij een kleiner leger uitvoerbaarder zijn. Bij eenen zoodanigen maatregel zou men slechts weinige regimenten een of meer jaren met de oude modellen te voorschijn zien komen, terwijl ook deze successief in het nieuw zouden verschijnen. Ongelukkig echter het regiment dat het laatste bestemd wierd, de oude kleedij te vertoonen.

Mogt het ons bestuur van oorlog gelukken, een beter, doelmatiger en tevens bevallig monterings-model te scheppen, dan zou de invoering van hetzelfde bij ons met minder zwarigheden gepaard gaan, indien men al de nieuwe en gedragene kleedingsstukken van oud model, voor de nieuwe ligitingen bestemde. En aangezien deze jonge menschen tegenwoordig al niet veel langer onder de wapenen blijven, dan den tijd dien zij benooidigd hebben om zich behoorlijk te leeren kleeden en de wapenen te dragen, zoo zou het uiterlijk voorkomen der regimenten door deze anders gevederde trekvogels niet veel ontstierd worden. Welligt was dit een middel, om enkele wat ijdele knapen een vrijwillig engagement te doen aangaan, indien de nieuwe model-kleeding, tot prijs dezer toewijding, wierd aangeboden.

De berigten nopens den afloop der gehouden inspectiën over al de korpsen welke het Duitsche bondsleger zamenstellen, en die men uitvoerig vermeld vindt in het Berlijnsche tijdschrift: *der Soldaten-Freund*, luiden allergunstigst. De kontingenten van Denemarken en Luxemburg waren de eenige die niet georganiseerd en alzoo ook niet in oogenschouw genomen waren. Denemarken scheen voor deszelfs Duitsche gewesten, met dezelfde moeilijkheden te kampen te hebben, als het Luxemburg-Limburgsche kontingent.

Bijzonder loffelijk moeten de inspecteurs gerapporteerd hebben over de korpsen, zamenstellende het 8ste legerkorps (Hessen-Darmstadt, Beijeren en Wurtemberg). De eenheid van inzichten, die men daarbij had opgemerkt en welke duidelijk zichtbaar waren bij het personeel en materieel, hebben de verschillende zamenstellende deelen zoo innig doen ineensmelten, dat dit legerkorps kan beschouwd worden al de taktische en zedelijke voordeelen te bezitten, welke bij de legers van een' Staat te verwachten zijn. Eene commissie van officieren hield zich daarbij alnu bezig om al de signalen, voor trompet, bij de vier zamenstellende kontingenten te egaliseren. Met de onderscheidingsteekenen der rangen en de hoofdkommando-woorden, had er reeds eene volkomene egalisatie plaats gehad. Dit alles houdt men van het grootste belang voor de onafhankelijkheid van den Duitschen bodem, daar toch het 8ste en 9de korps van het Duitsche leger, in zekeren zin, de voorwacht dier onafhankelijkheid tegen Frankrijk vormt. Waarlijk, de voormalige fransche minister *Thiers* komt de eer toe, de Duitsche staten uit eenen diepen slaap te hebben gewekt; en, wat de gebeurtenissen van 1850 niet vermogten, wat de *schending van het grondgebied des Duitschen bonds* (in Luxemburg) niet kon te weeg brengen, dat wrocht een klein snoevend mannetje, die zich geroepen waande de rol, welke zelfs een *Napoleon* te zwaar was geworden, te kunnen opnemen. Gelukkig voor hem, dat zijn schitterend auteurs-talent zijnen naam tegen de vergetelheid waarborgt; want als staatsman heeft hij zijne ster welligt voor altijd doen verduisteren. Duitschland, evenwel, zal den naam van *Thiers* als dien van eenen edelmoedigen vijand in eere mogen houden.

In het voor de zeevaart zoo belangrijke tijdschrift *toegewijd aan het zeewezen* (1), en wel in het 1ste deel, 5de stuk der tweede reeks, vinden wij het volgende middel opgegeven tegen het vernielen van boeken door insecten, dat dienstbaar kan zijn voor officieren die zich naar de Oost- of West-Indie begeven; deswege wordt het volgende gezegd:

(1) Dit inhoudrijke tijdschrift, onder de redactie der heeren *J. C. Pi-laar* en *J. M. Obreen*, verscheint sedert 1841 bij den Boekhandelaar *L. C. Vermande* te Medemblik.

«De heer *Dupuy* heeft het volgende recept opgegeven om boeken tegen aanranding der insecten, in heete gewesten te bewaren: Men neme 5 ons tarweveel, water in genoegzame hoeveelheid, 4 wigtjes arsenis potassae, 4 wigtjes deuto-chloruratum hydrargyri en $\frac{1}{2}$ wigtje strichnine.»

«Met het meel en water maakt men eene pap, welke geschikt is om bij het inbinden van een boek te kunnen gebezigd worden in plaats van lijm; vóór dat dit mengsel geheel koud is geworden, voegt men er de drie andere zelfstandigheden bij, en roert alles met eenen houten spadel goed door een, de voorzorg nemende zich zoo te plaatsen, dat men er niets van kan inademen, uithoofde van den vergiftigen aard der gebezigde stoffen. Wanneer een boek met deze lijm is ingebonden en alles goed droog is, bestrijke men den omslag en de snede van hetzelfde met een mengsel van kolokwint in alcokol: hiertoe laat men 5 lood gestampte kolokwint een acht dagen lang in 5 ons alcokol weken en zijgt vervolgens deze vloeistof door.»

«In 1858 heeft men het opgegeven middel, op Guadeloupe op eenige boeken toegepast, welke men onder reeds door de insecten aangetaste boeken geplaatst heeft; en na twee jaren heeft men bevonden dat zij nog volkomen gaaf waren.»

In hetzelfde tijdschrift komt voor: *Voorzorg tegen het gevaar by het laden der stukken*, overgenomen uit het *United Service-Journal* (Jan. 1841), 't welk als volgt luidt:

«Niettegenstaande het sluiten van het zundgat, blijft er nog altoos groot gevaar over bij het laden, door de brandende deeltjes, in het stuk achtergebleven. Hiervoor nu is het middel zeer eenvoudig: Laat de stof waarvan de kardoezen vervaardigd zijn, vooraf gedoopt worden in eene oplossing van phosphorzure amonia, en dan zullen er geene brandende overblijfselen kunnen bestaan; want dit zout heeft de eigenschap, bij eene hevige hitte te verglazen, waardoor dus de daarmede doortrokkene stof tegen ontbranding wordt bewaard. De uitgaven zouden te gering zijn om in aanmerking te komen; ongeveer een cent per kardoes.»

«Als men een stuk dunne katoenen stof, gedeeltelijk doortrokken met dit zout, en gedeeltelijk niet, in de vlam eener kaars brengt, ontwaart men de uitwerking van eene zelfs zeer slappe oplossing, daar het ondoortrokkene gedeelte fel doorbrandt, terwijl het andere enkel zwart wordt.»

Ofschoon dit middel reeds eenen geruimen tijd bekend was, achten wij het belangrijk genoeg, om het uit het bovenbedoelde tijdschrift over te nemen, om daarbij nog te voegen, dat de vermelde oplossing bijzonder dienstbaar wordt bij de vervaardiging van lustvuurwerken, voornamelijk om het papier der communicatie-hulzen er mede te doortrekken, en evenzoo het eerste vel kardoespapier der hulzen voor fonteinen en veel gasontwikkende sassen.

BIJLAGE IX.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 10de DEEL, N°. 9.

(Maand Maart, 1842.)

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot kap. plaats-majoor der 2de kl. te 's Hertogenbosch: de 1ste luit. op non-act. G. E. Ewald. Bij het garn.-bat., tot 1ste luit.: de 1ste luit. op non-act. W. G. Luckhardt. Bij het dep. van oorl., tot 1ste luit.: de 1ste luit. B. C. Winkel, van het alg. depôt der landmagt.

Verplaatsingen.

■ Bij de Oost-Indische inf.: de 1ste luit*. C. H. Eschauzier, van het 9de reg. inf.; J. A. Hultman, van het 1ste reg. inf.; J. G. M. Timmerman, van het 9de reg. inf. De 2de luit. T. S. A. Hoffman, van het 5de reg. inf. Bij het 5de reg. art.: de 1ste luit. B. Bosch, van het 1ste reg. art. Bij het 4de reg. ligte drag.: de 2de luit. T. G. W. von Speicher, van het 2de reg. lancers.

Eervol ontslagen.

De offic. van gez. der 5de kl. A. van Valkenstein, dienstdoende bij het garn. te Vere. Den offic. van gez. der 5de kl. J. van Wijck, dienstdoende bij het garn. te 's Gravenhage.

Het tractement van non-activiteit verleend aan:

Den luit.-kol. W. G. van Kretschmar van Wijk en Aalburg, ond.-dir. bij de stoeterij te Borculo. De maj. M. Thesingh, van het 5de reg. ligte drag. De 1ste luit. F. H. Snoek, van het 1ste reg. art.

Gepensionceerd.

De kap. C. Kroese, van het 10de reg. inf.

Overleden.

De kap. J. F. Egé, plaats-maj. der 2de kl. te 's Bosch. De luit.-kol. J. J. L. Stutzer, komm. van het res.-bat. van het 5de reg. inf.

BILLAGE IX.

(Uitgegeven in 1842.)

LAATSTE BIJLAGEN, OVERHEEFTINGEN EN VERWAARDINGEN VAN HET RECHT.

<p>De eerste bijlage, die de tekst van de wetten, besluiten en verordeningen van de Staten-Generaal, het Koninkrijk der Nederlanden, en de Provincie Brabant, van 1841, omvat.</p>	<p>De tweede bijlage, die de tekst van de wetten, besluiten en verordeningen van de Staten-Generaal, het Koninkrijk der Nederlanden, en de Provincie Brabant, van 1842, omvat.</p>
--	--